

TRANSILVANIA

ORGANUL

ASOCIAȚIUNII PENTRU LITERATURA ROMÂNĂ ȘI CULTURA
POPORULUI ROMÂN.

Nr. II.

Sibiu, Martie—Aprilie 1904.

An. XXXV.

SĂ NE ÎNDREPTĂM LIMBA!*)

Exemplele sunt scóse din același manual de școlă apărut în anul 1902, ca cele din nr-ii precedenți ai revistei noastre.

„... De aceea și el ca odinióră Solon din Athena „*după avere clasifica cetățenimea*“.

Eróre de *topică*. Ordinea *topică* a părților propozițiunii principale indicative în limba română este: I. eventuala *conjunctiune* coordinantă; II. *subiectul* și îndată *după* el; III. *întregirile lui* (atribut, aposisiune, etc.); IV. *predicatul* și îndată *după* el; V. *întregirile lui* (obiectul indirect și direct, determinațiunile de timp, loc, mod și alte circumstanțe).

Topica acésta se modifică numai în stilul pasionat al poetilor, sau când voim să intonăm în mod deosebit vre-o parte secundară din propozițiune. Aci nu este dat nici unul din aceste două casurî.

Deci frasa de sus are să se modifice astfel:

„... și el... *clasifica cetățenimea după avere*“.

*

„În respectul acesta Livius *ține*“, — și în alt loc iarăș:

„Numai T. Gr. a făcut unele modificări *în respectul acesta*“.

Frasa e străină și neusitată în limba noastră literară.

Țicem corect: „*In privința acésta*“.

*

*) Cele-lalte țiare și reviste române din patriă sunt rugate a reproduce aceste pagini.

„Este vrednic de amintit, că . . .“ traducere literală după ungurescul „megemlítésre méltó“.

Dicem: „Merită să fie amintit“ sau „nu se poate trece cu vederea“.

*

„Membrii îi alegea regele spre a scirici după ucigași și pe *acei culpabili* a-î pedepsi“.

Trecând preste stilul greoiu și neobicinuit, relevăm numai folosirea greșită a demonstrativului „*acel, acei*“ în locul articolului impropriu „*cel, cei*“, — două lucruri deosebite, cari nu-î permis să se confunde.

Corect: „pe *cei culpabili*“.

*

„Să aduse legea, *că* nimenea să nu pôtă fi ales“.

După frasa: „să aduse legea“ pôte urma aci saũ o propozițiune secundară explicativă introdusă cu conjuncțiunea *că* și *având predicatul indicativ*, saũ o propozițiune secundară, care să scôtă la ivelă *intențiunea* legii aduse, și atunci trebuie să urmeze conjuncțiunea de scop *ca*, iar' *predicatul va fi în conjunctiv*.

Deci corect, saũ: 1. „Să aduce legea, *că* nimenea nu pôte fi ales“ saũ: 2. „ , *ca* nimenea să nu pôtă fi ales“.

*

„Impărțirea cetățenimii în *clăși*.“ — Pluralul dela „clasă“ este „*clase*“ și nu „clăși“. —

*

„Inceperea censului *il* vestea“; — aci pronumele trebuie să se raporte la obiectul direct „*inceperea*“, care e feminin, și nu la masculinul „*censului*“; — deci trebuie să dicem nu „*il* vestea“, ci: „*o* vestea“. —

*

„Romaniî ca popor practic s'au îngrijit, *că alegeau* de „censori pe aceia“, cari deja *fură* consuli“
Două erori de limbă.

1. După verbul „*a se îngriji*“ urmază saũ un substantiv (sau orice cuvânt folosit ca substantiv) cu *prepozițiunea* „*de*“, — d. es. *a se îngriji de casă, de sine, de mâncare, etc.*, — saũ o *propozițiune secundară de scop*

cu conjuncțiunea *ca* (nu: *că*), (negativ: *ca nu*, *ca să nu*), totdeauna cu modul conjunctiv la predicat.

Trebuia deci să se țină: „s'au îngrijit, *ca să alégă*“, mai corect însă: „s'au îngrijit, *ca să se alégă*“.

2. A doua eróre este în folosirea timpurilor. „... , carî deja *fură* consuli“ e greșit, fiindcă „*fură*“ este perfectul simplu istoric, câtă vreme aci ne trebuie perfectul preterit (plusquamperfectum), căci avem să exprimăm raportul precedenței în timp față cu lucrarea exprimată prin perfectul simplu: „s'au *îngrijit*“ din propozițiunea principală.

Vom ține deci corect: „... pe aceia, carî *fusese* consuli“ (= carî purtaseră deja funcțiunea de consul înainte de a fi aleși de censori).

„ENCICLOPEDIA ROMÂNĂ“.

(Raport despre terminarea publicațiunii, prezentat Comitetului central al „Asociațiunii“, în ședința sa din 31 Martie 1904).

Onorat Comitet Central!

Prin decisiunea D-Voastre Nr. 18 din 7 Februarie 1895 ați binevoit a-mi încredința editarea și conducerea dicționarului real intitulat „Enciclopedia Română“ și publicat sub auspiciile „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român“.

La 12 Martie (nou) a. c. a apărut fascicola ultimă a acestei publicațiunii, care fiind acum pe deplin terminată, îmi iau voia a Vi-o prezenta împreună cu un raport mai detaliat asupra modalităților și condițiunilor, în cari am executat hotărîrea D-Voastre referitoare la editarea „Enciclopediei Române“.

În primul rând mă cred dator să arăt și justifice abaterile formale ce a trebuit să le fac dela planul original al publicațiunii.

„Enciclopedia Română“ dela început era proiectată într'un cadru mai îngust decât e acela în care se presintă astăzi în realitate. Anume, în vederea cheltuelilor mari de editare, acest început pe terenul literaturii enciclopedice române, avea să

se facă într'o întindere de 2 volume de câte 60 coale de tipar, deci în total 120 coale; în realitate „Enc. Română“ cuprinde 200 coale de tipar, și astfel, în comparațiune cu proiectul original, i-s'a dat o întindere aproape îndoită.

Această abatere a fost făcută în urma insistenței unei mari părți a colaboratorilor noștri ca să dăm articolelor de interes special românesc (cum sunt: istoria, geografia și instituțiunile politice, culturale și sociale din țările locuite de Români, etc.), precum și articolelor științifice de însemnătate practică pentru cercuri mai largi ale poporului nostru (î. a. medicina, igiena, agricultura, etc.), o întindere mai mare.

După-ce mi-a succes a câștiga pentru această lărgire a publicațiunii, și consensul editorului ei, am întocmit lucrările astfel, că articolele aparținătoare ramurilor atinse, au fost redigiate în condițiuni ce corăspund aproximativ articolelor din scrieri enciclopedice mari (de circa 16 volume), iar' materiile de interes mai îndepărtat, în întinderea proiectată a dicționarilor enciclopedice mici (de circa 2—3 volume).

O altă dispozițiune neprevădută în planul original, a fost înzestrarea publicațiunii cu ilustrațiuni și harte. Și în această privință Comitetul central a fost condus la început de temerea, că confecționarea clișeurilor și hartelor va reclama cheltueli prea mari, cari ar pute periclita întreaga întreprindere. Vădând însă ulterior, că atât colaboratorii cât și abonații „Enciclopediei Române“ așteaptă ca aceasta, chiar dacă nu va pute fi bogat ilustrată, cel puțin să nu rămână cu totul lipsită de ilustrațiunile și hartele mai importante, și dându-mi seamă că hartele continentelor și ale țărilor locuite de Români, apoi anumite ilustrațiuni de interes științific și istoric (cum sunt s. ex. cele-ce privesc anatomia omului, apoi clădirile și monumentele de interes național, etc.), sunt întru adevăr indispensabile la o asemenea publicațiune și ar ridica foarte mult valoarea ei, am mers până la extremul posibil, și luând personal un angajament mai mare, am putut ajunge și în această privință la o înțelegere cu firma editoare.

Aceste două abateri dela planul stabilit la anul 1895, sper că nu vor fi lipsite de aprobarea Comitetului central, pentru-că în realitate nu sunt decât avantajii cari ridică

valoarea publicațiunii în mare măsură și cari nu au fost vădute dela început numai în vederea jertfelor materiale ce le reclamau.

Mi-a succes totuși a le realiza, fără a impune prin aceasta Asociațiunii ori-ce jertfă materială. Singurul inconvenient ce a rezultat din aceste abateri a fost: că publicațiunea nu s'a putut termina în timpul proiectat, ci a reclamat o muncă intensivă de preste 8 ani.

Intru celelalte am căutat să mă conformez cu toată rigoarea planului de lucrare aprobat de Comitetul central, și întru-cât nu am întimpinat piedeci neatârnatore de mine și neînălăturabile prin mijloacele ce mi-au stat la dispozițiune, cred că m'am și ținut cu toată stricteța de angajamentele luate.

Comitetul central și-a dat seamă dela început de greutatețile ce va întimpina realizarea acestei publicațiuni, și a sciut că în situațiunea dată această primă încercare în ramul literaturii enciclopedice nu va pute satisface pretenții mai riguroase, ci va fi un modest început pe un teren literar la noi cu totul nou și încă neumblat. Cu toate acestea a decis editarea „Enciclopediei Române“, pentru-că a fost convins că această publicațiune, realizată chiar și numai în condițiuni modeste, va pute contribui mult la popularizarea sciințelor și la lățirea cunoscințelor folositoare în sinul poporului nostru și prin aceasta îi va pute face servicii reale. N'a așteptat deci dela mine lucruri imposibile ci mi-a impus numai problema, ca în cadrele posibilității să realizez publicațiunea în condițiuni relativ cât mai multămitoare.

Din parte-mi n'a lipsit nici bunăvoința, nici stăruințele serioase. Timp de 8 ani am muncit neîntrerupt și cu cea mai mare încordare a puterilor mele, luptând cu nenumărate greutateți morale și materiale, și prin o activitate neobosită, mi-a și succes a duce lucrarea începută la un bun sfârșit.

Comitetul central este chemat a judeca, dacă și întru-cât am putut corăspunde așteptărilor legate de această publicațiune. Eu mă mărginesc numai la constatarea făcută, că individual m'am conformat angajamentelor luate cu toată rigoarea și consciința.

După aceste vin să dau On. Comitet central informațiuni mai detaliate asupra fazelor și modalităților mai însemnate ale lucrării săvârșite.

I. Cuprinsul.

„Enciclopedia Română“, după cum am amintit mai sus, a fost publicată în întindere de 200 coale de tipar à 32 colonne, deci în total pe 6400 colonne cu câte 70 șiruri, litere petit.

Ea cuprinde la olaltă 37,622 articole.

Registrul titlilor a fost compus de biroul „Enciclopediei“ (constituit atunci din 6—8 persoane), cu ajutorul colaboratorilor externi. Această lucrare a fost făcută pe baza dicționarului german „Meyer's Conversationslexicon“, din care au fost extrași titlii pe bilete separate, înzestrate cu un chestionar. Aceste bilete, arangiate după diferitele ramuri științifice, au fost trimise la colaboratorii specialiști, au fost controlate și întregite de acestia, și apoi provădute cu titlul corăspunător românesc.

Paralel cu această lucrare, o parte a colaboratorilor, și anume fie-care în specialitatea sa, au compus, tot pe bilete singuraticе, un registru separat al titlilor de interes special românesc, cari nu se gădesc în dicționare străine. În deosebi au fost considerate la această lucrare: istoria și geografia Românilor din diferitele țeri, bisericile și așezămintele lor, instituțiunile lor sociale și de drept, terminologia poporală în diferitele ocupațiuni, etc. În vederea legăturilor ce există între o mare parte a poporului român și între Maghiari și Sașii din Transilvania, a fost compus separat un registru și pentru aceste două popoare.

Cu ajutorul tuturor acestor bilete, arangiate din nou după alfabet, a fost alcătuit registrul general, controlat în urmă și cu dicționarul francez de Larousse.

Acest registru cuprindea aproape 60,000 cuvinte, dintre cari după eliminarea repetițiunilor și a articolelor de mai puțină însemnătate, au trecut în registrul definitiv 37,622 titli.

Din registrul definitiv titlii articolelor au fost extrași împreună cu diferitele note explicative, inviațiuni, trimiteri, etc.,

pe bilete de manuscris, cari apoi au fost trimise colaboratorilor specialiști pentru redigiarea articolelor.

Acest sistem de lucrare, ce e drept, a reclamat o muncă mare și costisitoare, dar' în schimb s'a dovedit pe deplin co-răspunzător scopului urmărit, și ne-a asigurat posibilitatea de a da publicului cetitor un dicționar relativ destul de complet.

II. Colaboratorii.

În urma apelului publicat de Comitetul central, și trimis unui număr mai mare de scriitori români din toate țările locuite de poporul nostru, s'au înscris la biroul Asociațiunii aproape 200 colaboratori; deoarece-ce însă între acestia au lipsit specialiști pentru mai multe ramuri științifice, a trebuit să fac repetite călătorii, în deosebi la București și Iași, și mulțămită legăturilor personale ce le aveam încă de mai înainte cu o mare parte a cercurilor literare românești, apoi mai ales în urma spriginului ce mi-l-au dat mai mulți bărbați distinși din Regat, mi-a și succes a angaja un imponent grup de autori din toate ramurile științifice-literare.

Cu părere de rău trebuie să constat, că o parte destul de considerabilă a colaboratorilor înscrși, nu s'au ținut de angajamentele luate, ori apoi le-au observat numai cu mari întârziări și în condițiuni ce nu ne puteau satisface. Din această cauză a trebuit să renunțăm la concursul mai multora dintre autorii înscrși la biroul nostru.

Numărul colaboratorilor, cari ne-au dat concursul lor în tot decursul lucrării noastre, ori cel puțin timp mai îndelungat și în măsură mai considerabilă, a fost 172. Lista, în care nu se cuprind membrii biroului angajați cu salariu, nici numele autorilor, la cari ne-am adresat și cari ne-au servit numai incidental cu câte-va articole mai mici, — este următoarea :

- Aguletti, Th. Avr., profesor, București (Istoria Românilor).
- Alexandrescu, D., prof. univ., Iași (Jurisprudență).
- Alimăniștean, C., inginer de mine, București (Montanistică).
- Antipa, Grig., Dr., directorul muzeului de ist. nat., București (Zoologie).
- Antonescu, Teochari, prof. univ., Iași (Archeologie).
- Arbure, C. Z., publicist, București (Basarabia).
- Aronovici, I. D., colonel, șef de stat major, Iași (Militaria).
- Atanasiu, Sava, profesor, București (Geografia fizică).
- Auner, Carol, rector sem., București (Biserica din România).

- Baiulescu, Maria, Braşov (Industria textilă).**
Babeş, Aurel, profesor, Bucuresti (Chimie).
Babeş, Victor Dr., prof. univ., Bucuresti (Bacteriologie).
Babeş, Vincenţiu, membru al Acad. Rom., Budapesta (Istorie).
Bachelin, Leo, bibliot. reg., Bucuresti (Belearte).
Balaş, Alexandru (Lissa), magistru silv., Caransebeş (Silvicultură).
Bălescu, Constantin, Lt.-comandor, Constanţa (Marină).
Bârseanu, Andreiu, prof., Braşov (Lit. rom.)
Beu, Ilie Dr., medic, Sibiu (Medicină).
Bologa, Vas. Dr., prof., Sibiu (Literatură).
Borcea, Ermil, funcţ. de bancă, Sibiu (Asigurări).
Borlan, Victor, prof., Beiuş (Zoologie).
Boroş, Ioan, canonic, Lugoj (Liturgică).
Branisce, Valer, Dr., publicist, Lugoj (Literatură).
Broju, Ioan, preot militar, Sibiu (Istorie).
Bud, Tit, vicar, Sighetul-marm. (Maramureş).
Bunea, Aug. Dr., canonic, Blaj (Ist. biseric.)
Bule, Teodor, prof., Beiuş (Literat. clasică).
Burada, T. T, prof., Iaşi (Instrum. musicale).
Buţureanu, V. C., prof. univ., Iaşi (Chimie).
Buzoian, G., profesor, Botoşani (Geografie).
- Câmpian, Elie, protopop, Gy.-Sz.-Miklăuş (Secuime).**
Ceontea, Teodor, prof., Arad (Cosmologie).
Cerne, Titus, prof., Iaşi (Musică).
Cosma, Aurel Dr., adv., Timişoara (Iurisprudenţă).
Cosma, Partenie, dir. de bancă, Sibiu (Ist. biseric.).
Crainiceanu, G. Dr., medic, Ploiesti (Oculistică).
Cristea, Miron E. Dr., ases. consist. Sibiu (Ist. biseric.)
Densuşan, Ovid, prof. univ., Bucuresti (Literatură).
Dima, George, prof., Braşov (Musică).
Dimitrescu, Marin Dr., profesor, Bucuresti (Istorie, Geografie).
Domşa, Aurel, publicist, Blaj (Ist. biseric.)
Dragomirescu, Mihail Dr., prof. univ., Bucuresti (Filosofie).
Evolceanu, Dum., prof. univ., Bucuresti (Literatura rom.)
Exarcu, Constantin (†) fost ministru, Bucuresti (Ateneul-rom.)
Farkas, Traian, profesor, Beiuş (Ist. ungară).
Felix, I. Dr., membru al Acad. rom., Bucuresti (Higienă).
Felix, Eug. Dr., medic, Bucuresti (Medicină).
Filitti, D., judecător, Bucuresti (Iurisprudenţă).
Floru, S. S., profesor Bucuresti (Istoria univ.)
Fodor, Ioan, profesor, Blaj (Literatură).
- Gallucci, Attilio, inginer, Bucuresti (Fisică).**
Gărdescu, Ioan, Lt.-colonel, Bucuresti (Militaria).
Gheţie, Ioan, prof., Năşăud (Literatură).
Gramă, Alex. Dr., (†) canonic, Blaj (Ist. biserică).
Grecianu, Paul, Bucuresti (Iurisprudenţă).
Grigoroviţă, Em. Dr., prof., Berlin (Rusia).
Grozescu, Vinc., (†) protopop, Lugoj (Ist. Banatului).
- Hamzea, Aug., archimandrit, Arad (Ist. biserică).**
Hango, Gavriil, spiritual, Gherla (Liturgică).
Herbay, Leo, căpitan, Leutschau (Militaria).
Hossu, Vasile Dr., episcop, Lugoj (Psihologie, Istorie).

- Iannescu, G.**, colonel, Bucuresti (Militaria).
Iarnik, Hertwik Dr., prof., Praga (Lit. slav.)
Idieru, N. E., prof., Bucuresti (Econ. polit.)
Imervol, Victor Dr., medic, Iași (Medicină).
- Lăpădatu, Alex.**, Bucuresti (Istoria Românilor).
Lecca, Octavian George, Bucuresti (Heraldică).
Leményi, Liviu Dr., avocat, (sc. politice).
Leon, N. Dr., prof. univ., Iași (Zoologie).
Litzica, Const. Dr., prof., Bucuresti (Bizantinii).
Liuba, Sofroniu, învățător, Maidan (Folclor).
- Maior, G. Dr.**, prof. Bucuresti (Agricultură).
Maiorescu, Tit. L., membru al Acad. Rom., Bucuresti (Istoria contemporană).
Maniu, Grig. Dr., magistrat, Bucuresti (Iurisprudență).
Manolescu, N. Dr., prof. univ., Bucuresti (Medicină).
Marcu, Isidor Dr., canonic, Blaj (Teologie).
Marienescu, At. Dr., membru al Acad. Rom., Sibiiu (Mitologie).
Maissner, Const., prof., Bucuresti (Pedagogie).
Michaelescu, A. M., dir. școl., Busteni (Geografie).
Mihăiescu-Nigrim, N., prof., Ploiesci (Filosofie).
Minovici, S. Dr., prof. univ., Bucuresti (Chimie).
Moga, Ilie, preot, Săsciori (Istoria biblică).
Moga, Vasile, architect, Bucuresti (Arhitectură).
Moisil, Iuliu, prof., Tirgu-Jiu (Zoologie).
Mrazek, Ludovic, prof. univ., Bucuresti (Mineralogie).
Murgoci-Muntean, G. Dr., prof., Bucuresti (Astronomie).
Moldovan, Ioan M., preposit, m. al Acad. rom. (Istorie).
Moldovan, Silvestru, publicist, Sibiiu (Geografie).
Motru-Radulescu C., prof. univ., Bucuresti, (Filosofie).
Mureșan, Marius, prof., Bucuresti (Fisică).
- Nacian, I. I.**, prof., Bucuresti (Econ. polit.)
Negulescu, Paul, procuror, Bucuresti (Iurisprudență).
- Olănescu, D. C.**, m. al Acad. rom., Bucuresti (Liter. română).
Olinescu, Dionisie, prof. și adv., Slatina (Archeologie).
Onciul, Aurel Dr., consil. guvern., Brünn, (Drept public).
Onciul, Dim. Dr., prof. univ., Bucuresti (Istoria Românilor)
Oprișa, Pavel Dr., prof., Brad (Geogr., Istorie).
Otescu, I., prof., Bucuresti (Matematică).
Paianu, N. I., inginer, Bucuresti (Montanistică).
Panțu, Z. C., custode la inst. bot., Bucuresti (Botanică).
Papp, George, prof., Arad (Istoria și Geogr. Ungariei).
Păun, V. D., prof., Bucuresti (Literatură).
Periețian, Const., major, Bucuresti (Marină).
Petran, Ioan, (†) prof., Arad (Literatură).
Petrașcu, N., publicist, Bucuresti (Arte frum.)
Petric, I., prof. univ., Bucuresti (Chimie).
Pletosu, Greg., prof., Năsăud (Filosofie).
Pop, Alex. Dr., medic, Blaj (Medicină).
Pop, George, dir. de finanțe, Nyiregyháza (Finanțe).
Pop, I. Dr., (†) vicar, Năsăud (Istorie).
Pop, Constantin, funcț. de bancă, Sibiiu (Finanțe).
Popasu, C. Dr., medic, Caransebeș (Medicină).

- Popescu-Voitesci, Ioan, prof., T.-Jiu (Zoologie).
 Popescu, Iulian, funcț. de bancă, Sibiiu (Finanțe).
 Popovici, Andr., mare industriaș, București (Morărit).
 Popovici, Aurel C., publicist, București (Sc. politic).
 Popovici, G. Dr., protopop, Lugoș (Ist. biseric.).
 Popovici, G. Dr., proprietar, București (Diplomatică).
 Popovici, Ioan, preot, Gelmar, (Geogr. univ.)
 Popovici, Iosif Dr., prof. Viena (Limba și lit. slavonă).
 Popovici, Lazar Dr., medic, Gräfenberg (Hydroterapie).
 Popovici, Maximilian Dr., chimist, București (Chimie).
 Popovici-Bâznoșanu, A., prof., București (Zoologie).
 Popovici-Hatzeg, șef de serviciu, București (Montanistică).
 Precup, G., prof., Blaj (Filologia clasică).
 Procopian-Procopovici, A., șef de cultură, București (Botanică).
 Pușcariu, Ilarion Dr., archimandrit, Sibiiu (Ist. biseric.).
 Pușcariu, Ioan cav., membru al Acad. rom., Bran (Ist. Transilv.)
 Pușcariu, Valeriu, inginer de mine, Craiova (Montanistică).
- R**
 Radian, S. St., preparator la inst. bot., București (Botanică).
 Radu, Iacob Dr., vicar, Hațeg (Teologie).
 Radu, Demetriu Dr., episcop, Oradea-mare (Ist. biser.)
 Radulescu, Const. Dr., medic, București (Medicină).
 Radulescu, P. Dr., chimist, București (Chimie).
 Radulescu, Paul, Lt-comandor, Galați (Marină).
 Rațiu, Ioan Dr., prof., Blaș (Lit. maghiară).
 Robin, I., șef de birou, București (Statistică).
 Roșca, Eusebiu R. Dr., protosineel, Sibiiu (Ist. biseric.).
 Rudow, M. Dr., (+) publicist, Ucuriș (Literatură).
- S**
 Sbiera, S. G. Dr., membru al Acad. rom., Cernăuți (Bucovina).
 Scriban, Ștef., magistrat, Ploiesci (Iurisprudență).
 Simu, Romul, archivarul Asoc., Sibiiu, (Biografii).
 Socaciu, Ioan, prof., Brașov (Drept cambial).
 Ștefulescu, Al., prof., T.-Jiu (Geografie, Istorie).
 Străjanu, Mih. Dr., prof., București (Lit. univ.)
 Stroia, Ioan Dr., protopresbiter, Săliște (Filosofie).
 Șuluțu, Aurel Dr., profesor, Ploesci (Literatura franceză).
 Șuluțu, Sterca, Iosif, v. pres. Asociațiunii, Sibiiu (Istoria transilv.)
 Sutz, A. Dr., prof. univ., București (Psihiatria).
 Szabó, Gavr., preot, Bicsad (Țeara Oașului).
- T**
 Tălășescu, A. Dr., medic, Constanța (Medicină).
 Teclu, N., prof., Viena (Colori).
 Tiktin, H. Dr., prof., Iași (Linguistică).
 Togan, Nic., protopop, Sibiiu (Istorie, Geografie).
 Trăilă, Ilia, avocat, Oravița (Ist. Banatului).
- U**
 Urșian, Valerian, prof. univ., București (Științe politice).
- V**
 Vajda-Voevod, Ioan Dr., proprietar, (Drept internațional).
 Vaschide, N., profesor, Paris (Psihofiziologie).
 Vătășan, Ioan, funcț. de bancă, Sibiiu (Finanțe).
 Vecerde, Nic. Dr., director de bancă, Brașov (Biografii).
 Velovan, Ștefan, prof., Craiova (Pedagogie).
 Viciu, Emil, prof., Blaj (Fizică).
 Vlad, Victor, (+) sublocotenent, Lugoș (Marină).

- Vlădescu, Mih., dir. instit. de botanică, București (Botanică).
 Vlaicu, Arsenie, prof., Brașov (Sc. comerciale).
 Voileanu, Mateiu, asesor consist., Sibiu (Africa).
 Voinescu, Benedict, referendar, București (Drept, finanțe).
 Voinov, D. N., prof. univ., București (Zoologie).
 Vuia, G. Dr., medic, (+) Arad (Balneologie).
 Vuia, Iuliu. inv., Comloșul-mare (Ist. pedag.).
 Weigand, Gust. Dr., prof. univ., Lipsca (Arămâni).
 Wittstock, Osk. Dr., preot, Avrig (Sașii Trans.)
 Xenopol, A. Dr., prof. univ., m. al Acad. rom., Iași (Ist. Românilor).

Numerul mare al numelor cuprinse în această listă, și în deosebi împrejurarea că autorii înșirați, în cea mai mare parte domiciliază departe de Sibiu, pe un teritor foarte vast ce se întinde între Paris, Petersburg și Constanța, — invederează în destul greutatea enorme, cu cari a avut să lupte redacțiunea spre a ține în conlucrare și activitate neîntreruptă și armonică un corp atât de mare și greoiu de colaboratori, — mai ales după-ce a fost vorba de o publicațiune enciclopedică, la care neactivitatea sau impunctualitatea a 2—3 autori puté ține pe loc întreg aparatul redacțional.

Incungiurarea unui asemenea inconvenient a reclamat o evidență riguroasă și o corespondență neîntreruptă și întinsă, ale cărei dimensiuni le ilustrează în destul faptul, că redacțiunea numai pentru corespondența cu colaboratorii a folosit mărci postale în valoare de K 1617-86.

Mă cred dator a accentua la acest loc, că totalitatea colaboratorilor înșirați în lista prezentată, nu numai că a făcut publicațiunii noastre serviciile cele mai prețioase și că al lor este întreg meritul că „Enciclopedia Română“ a putut fi realizată, ci prin colaborarea lor gratuită, care multora dintre dînșii li-a impus o neîntreruptă muncă obositoare și costisitoare de timp, — au dovedit o abnegațiune extraordinară și o admirabilă însuflețire pentru cauza culturii poporului nostru. Autorii „Enciclopediei“ au binemeritat deci de recunoștința Asociațiunii și preste tot a publicului nostru cult.

III. Scăderile publicațiunii.

Am accentuat deja la alt loc, că Comitetul central, când a decis publicarea „Enciclopediei“, a fost în clar cu aceea, că aceasta primă încercare pe terenul literaturii enciclopedice române, nu va puté fi scutită de scăderi însemnate.

Și într-o adevăr, nimeni nu scie mai bine de cât mine, că mari și multe sunt scăderile ei. Inșă în condițiunile în cari am lucrat, și cu mijloacele ce mi-au stat la dispozițiune, a fost foarte greu, dacă nu chiar imposibil, a scuti publicațiunea de multe dintre defectele ce le are.

Din parte-mi am dat lucrărilor pentru această publicațiune atențiunea cea mai riguroasă și am căutat să o înzestrez cu toate cautelele posibile pentru evitarea unor greșeli mai mari. Amintesc între altele, că textul articolelor a fost supus la 7 revisiuni, și anume:

a) s'a făcut o revisiune a manuscriptului, spre a conforma textul, atât în fond cât și în formă, caracterului publicațiunii, și spre a susține în cadrele posibilității unitatea ei;

b) s'a cetit în tipografie prima corectură,

c) s'a făcut în birou a doua corectură, controlată cu manuscriptul,

d) s'au trimis prin postă articolele arangiate după materii la câte un colaborator specialist pentru revisuire;

e) s'au cetit paralel revisiuni ale coalelor prerupte (prin mine și prin un membru al biroului), și în fine

f) s'a făcut o ultimă revisiune de control.

Cu toată această precauțiune nu am putut încungiura un număr mare de greșeli și scăderi mai însemnate. Me cred deci dator, ca pentru justificarea redacțiunii, să arăt greutățile și piedecile cu cari a trebuit să luptăm, și căror este a se atribui cea mai mare parte a defectelor constatate.

Nu mă voi ocupa cu articole *singurate* căror li-s'a dat o redacțiune greșită. Critica obiectivă și competentă nici când nu va judeca o scriere enciclopedică după un număr mai mic sau mai mare de articole *singurate* greșite, ci va aprea o asemenea publicațiune totdeauna numai în *totalitatea* ei. Căci nimic nu e mai ușor, decât a găsi între aproape 40,000 titluri 2—3 sute de articole, cari ar pute fi, sau ar trebui chiar altcum și mai bine redigiate.

Chiar în decursul lucrărilor pentru „Enciclopedia Română” am constatat în cele mai de frunte dicționare enciclopedice franceze, germane și maghiare, nenumărate greșeli, cari adunate la oaltă, ar da o lectură preste măsură stranie. Și nici nu se

prea poate altmintrelea, cât timp redactorii și colaboratorii enciclopediilor nu se vor recruta numai din puteri de talia unui Humboldt, etc.

§ Mânecând din un punct de vedere mai general, vin a remarca următoarele neajunsuri:

În primul rînd amintesc *lipsa de uniformitate în limba articolelor*, care în cea mai mare parte trebuie redusă la împrejurarea, că la „Enciclopedia Română“ au colaborat autori din toate țările locuite de Români, deci elemente cari au crescut, au studiat și lucrat în diferite medii culturale și sub diferite influințe străine.

În această privință redacțiunea a trebuit să se mărginească numai la încungiuirea contrastelor și provincialismelor mai bătătoare la ochi, pentru-că în cas contrar trebuia să facă o totală transcripțiune, o nouă redacțiune a articolelor, care în urma faptului că „Enciclopedia“ cuprinde materiile cele mai diferite, în mare parte legate de termeni tehnici — ar fi fost împreunată cu mari greutăți și cu multe inconveniente.

În privința unității limbei nu ar fi justificate pretenții mai riguroase chiar față de o publicațiune ca „Enc. Română“, care nu este o scriere literară în sensul strict al cuvîntului, ci un dicționar *real*. N'ar fi deci just a cere dela noi cea-ce s. ex. n'a putut realiza în timp de mai multe decenii nici Academia Română, ale cărei publicațiuni nici decît nu se disting prin o limbă unitară.

O altă scădere este *lipsa de proporțiune* între singuraticile articole. Am amintit la alt loc, că în urma insistențelor unei părți a colaboratorilor nostri, am dat articolelor de interes special românesc, precum și celor de importanță practică mai mare pentru poporul nostru, în mod excepțional întinderea obicinuită în dicționare enciclopedice mari. Însă afară de această preferire intenționată a unei părți a articolelor, se poate constata o disproporțiune oare-care și la alți titli, cari nu cad sub asemenea considerațiuni, și acest neajuns este cu atît mai excepțional pentru-că se ivesce chiar și între articole de materie înrudită.

Causa acestui inconvenient este a se căuta în parte în împrejurarea, că unele ramuri științifice, ca spre exemplu

zoologia sau medicina, cuprindând o materie prea vastă, nu au putut fi tractate de același autor și au trebuit împărțite între mai mulți colaboratori, cari cu toate insistențele redacțiunii nu s'au sciut acomoda în condițiuni egale cerințelor publicațiunii, și în parte preocupați de specialitatea lor și de importanța acesteia, nu numai că nu s'au supus recercărilor noastre, ci nu s'au învoit nici cu aceea ca redacțiunea să conformeze manuscriptele lor articolelor celorlalte din același ram.

Ramurile științifice, cari au fost lucrate de același autor, s'au de mai mulți autori sub aceeași conducere (ca s. ex. botanica), au rămas scutite de acest inconvenient.

O a doua cauză a disproporțiunii constatate a fost, că în unele ramuri, cum e spre ex. fizica și chimia, s'au ivit în decursul timpului cât au ținut lucrările, schimbări mai dese în persoanele colaboratorilor, ba din timp în timp redacțiunea a rămas cu totul fără colaboratori specialiști în aceste ramuri și a trebuit să îngrijască de redigiarea articolelor căror le-a venit rândul, prin membrii biroului, cari în lipsa de cunoștințe speciale au fost avertați adese la câte un mic manual de școală. Căci, mai ales în științele naturale, literatura noastră științifică este încă preste măsură săracă.

Din cauza lacunelor ce din timp în timp s'au ivit în câte o specialitate sau alta, am fost silit a face în fie-care an cel puțin 2—3 călătorii la București, spre a completa șirul colaboratorilor pe calea intervențiunii personale.

A treia și poate principala cauză a disproporțiunii remarcate, a fost lipsa de punctualitate ce a arătat-o o parte a colaboratorilor în trimiterea articolelor ce li-s'au cerut și ce ni-le au promis.

În casurile când am fost avertați la timp că nu putem conta la vre-un articol cerut, ne-am putut adresa la alt colaborator s'au ne am ajutat pe altă cale. Am întâmpinat însă cele mai mari greutăți, și publicațiunea a pierdut foarte mult din valoarea ei, în urma împrejurării că unul sau altul dintre colaboratori ne a promis cu toată siguranța că va trimite lucrările cerute, și apoi nu s'a ținut de cuvânt nici în urma reperițiilor noastre recercări și ursorii.

Din această cauză a trebuit să întrerupem mai de multe ori lucrările noastre, cea-ce a avut de urmare nu numai întârziarea terminării „Enciclopediei“, ci și pagube foarte simțitoare pentru editorul publicațiunii, care nu puté ocupa, dar nici dimitte personalul tipografiei angajat anume pentru lucrarea noastră.

Aceste întârzieri și promisiuni nerealizate au cauzat nu numai inconvenientul disproporțiunii de care am vorbit, ci și o altă scădere cu mult mai gravă, încât anume ne-au silit ca în singuratiche casuri să publicăm articole lucrute în birou de *autori incompetenți în ramurile respective.*

Aceste defecte, cele mai supărătoare în „Enciclopedia Română“, se vor puté delătura pe deplin numai în o a doua ediție a publicațiunii. Și pân'atunci însă vor puté fi îndreptate în parte, în un volum-suplement, care cred că și pentru completarea „Enciclopediei“ cu titlurile omise, represintă o necesitate și sper că se va puté edita în timp mai apropiat.

Se înțelege că nici acest suplement nu va puté satisface acele pretenții exagerate ce au fost formulate din unele locuri față de „Enciclopedia Română“, anume că această publicațiune să completeze lipsurile și să îndrepte toate greșelile literaturii speciale.

Asemenea pretenții, încât preste tot sunt formulate cu bunăcredință și nu sunt a se reduce la animosități individuale,— arată o totală lipsă de orientare asupra scopului și chiămării literaturii enciclopedice. O scriere enciclopedică nu are și nici nu poate să se pună preste literatura specială în diferitele discipline sciințifice. Literatura specială, pentru enciclopedii are să formeze un isvor de cunoscințe, dar nici decât un obiect de studiu și scrutări critice.

Este deci cu totul greșit a pretinde dela publicațiunii enciclopedice, ca într'o chestiune sau alta să întreacă în exactitate scrierile monografice cari se ocupă de tema respectivă. Cât timp, de exemplu, avem o singură lucrare mai mare de istorie generală a poporului nostru, sau o singură publicațiune sistematică de geologie sau de altă sciință, nu poate fi lucru serios a cere ca un mic dicționar enciclopedic să îndrepte toate greșelile autorilor acelor scrieri ori măcar numai să considere toate monografiile ce combat pe acesti autori în un punct sau altul.

În fine mă cred dator a mai remarca între scăderile principale ale „Enciclopediei“ și faptul, că lipsesc în publicațiunea noastră, ori au fost tratate prea superficial, numeroase articole cari ar fi trebuit publicate sau mai bine dezvoltate și că puteau lipsi mulți dintre titlul înregistrați. Cu alte cuvinte: *importanța diferitelor chestiuni nu a fost cumpenită în toate direcțiunile cu destulă rigoare.*

Această scădere, care a fost remarcată din partea criticei mai ales în cât privesc articolele biografice, nu se poate nega.

Pentru justificarea ținutei observate de redacțiune în această privință, vreau să constat în primul rând, că în cele mai multe cazuri omiterile titlilor, sau tratarea lor prea mașteră, nu a fost intenționată, ci trebuie atribuită împrejurării, că am fost lipsiți de izvoarele și informațiunile trebuincioase pentru redigarea articolelor în condițiuni multămitoare. Au fost nenumărate cazurile în cari ne am adresat pentru câte un articol la 5—6 colaboratori, ba chiar și la persoane cari nu au făcut parte din autorii „Enc. Rom.“, fără ca să ne fi succes a ajunge la rezultat.

Ce privesc izvoarele ce ni-au stat la dispozițiune, și anume: Biblioteca Asociațiunii, biblioteca mea particulară de aproape 5000 opere și cărțile ce le-am cumpărat anume pentru redacțiunea „Enc.“ în preț de K 1264.36, — am căutat să le exploatăm în mod cât mai intensiv. Mai mulți membri ai biroului nostru s'au ocupat luni de zile numai cu extrageri din colecțiunea de diare și reviste ce ni-a stat la dispozițiune.

Cu toate acestea au fost numeroase cazurile în cari a trebuit să omitterem câte un titlu sau să 'i dăm o redacțiune insuficientă din cauza că ni-au lipsit izvoarele necesare și nu am putut lua informațiuni mai amănunțite nici prin colaboratorii nostri.

Asemenea cazuri s'au ivit mai ales încât privesc biografiile Românilor din regat, și trebuie să recunosc că am dat o atențiune excepțională biografilor persoanelor mai marcante din țerile monarhiei austro-ungare, în parte și din cauză că în această direcțiune nu ni-au lipsit izvoare mai bogate și mai ușor accesibile, dar mai ales din alte considerațiuni de ordin mai înalt. Anume în presupunerea că o a doua „Enci-

clopedie“ se va face în România, și nu la noi, am crezut că este bine și de interes, să înregistrăm încă de acum tot ce va pute fi de folos în viitor unei enciclopedii mai mari și ce autorii acesteia din Regat, informați și astăzi atât de rău asupra stărilor noastre, ar pute trece cu vederea. De altă parte însă am crezut că servesc un important interes național, când am dat o atențiune deosebită tuturor manifestațiilor simțului național și însuflețirii desinteresate pentru idealurile naționale în sinul poporului român de sub domnie neromânească. Conduc de aceste vederi, am înregistrat în „Enciclopedie“ pe aproape toți acei bărbați cari au suferit și au jertfit pentru idealurile naționale, — fără a mai cerceta cu rigoare severă dacă individualitatea, suferințele și jertfele lor într adevăr ating ori nu un nivel atât de înalt, încât să justifice și între împrejurări normale remarcarea lor într'o publicațiune enciclopedică.

Se poate că acest punct de vedere să fie fost exagerat, dar' în realitate validitatea lui în nici un cas nu poate avea urmări detestabile. În cel mai rău cas acest exces de zel însemnează un lucru de prisos, care însă nimerii nu-i poate fi spre supărare sau pagubă.

Un lucru însă țin să accentuez, și anume că — mai ales în partea biografică a „Enc. Rom“. — m'am ferit cu extremă rigoare de ori-ce considerațiuni subiective, și cu toate că mi-am înstrăinat multă lume, ba chiar și mulți dintre colaboratorii nostri, chiar pentru-că nu am voit să deviez dela calea obiectivității, — am căutat să feresc publicațiunea de ori-ce influințe subiective. Am făcut — poate — în un cas sau altul un exces de bunăvoință, dar nu am fost condus nici pentru un moment de animosități și m'am opus pornirilor de asemenea natură și în casurile când le-am observat la unul sau altul dintre colaboratorii nostri. În această privință deci nu ni-se poate face nici o invinuire întemeiată.

Am accentuat acest moment din cauza că nu am rămas scutiți nici de asemenea acuse. Preste tot în criticele ce s'au făcut lucrării noastre dela aparițiunea primului fascicol încoace, în cea mai mare parte au predominat considerațiuni subiective, atât pentru cât și contra, — dar a lipsit momentul in-

structiv care speram că va fi călăuza noastră cea mai sigură și folositoare.

Am căutat deci în sinul colaboratorilor nostri cea-ce nu am aflat la alt loc, și faptul că un număr atât de mare dintre scriitorii nostri cei mai de frunte ne-au dat până în sfârșit concursul lor, cu sfatul și cu fapta, ne-a întărit pe deplin în convingerea că lucrarea noastră este o lucrare bună și folositoare pentru înaintarea culturii poporului nostru.

Distincțiunea ce ni-s'a făcut în toamna anului trecut prin conferirea medaliei de aur la Expozițiunea științifică din București, este o nouă dovadă, că Asociațiunea și-a câștigat un deosebit merit prin inițierea și realizarea publicațiunii noastre.

IV. Cheltuielile de editare.

Trec după aceste la partea financiară a întreprinderii noastre.

Țin să constat dela început, că am întocmit lucrările noastre astfel ca *Asociațiunea să rămână scutită de ori-ce angajament material* și mi-a și succes a termina lucrarea fără a impune Asociațiunii vre-o sarcină financiară. Nici măcar suma încuviințată la 1895 pentru lucrările pregătitoare nu a fost ridicată și folosită.

Incheierea conturilor cu ziua de astăzi presintă următoarele cifre:

K f		K f	
Incassat din abonamente . . .	39,011—	Personal (și călătorii) .	15,679-76
Sald neacoperit	23,807-90	Tipărituri	1,227-30
		Biblioteca redacțiunii .	1,264-36
		Utensilii de birou . . .	627-56
		Instalațiuni și dif. spese	2,574-28
		Porto postal la coresp.	1,617-86
			22,991-12
		Ilustrațiuni și harte	6,593-32
		Hârtie	12,838-74
		Tiparul și broșarea	17,014-68
		Expedițiunea	1,396-22
		Administrațiunea	1,984-82
	62,818-90		62,818-90

Cheltuelile redacțiunii în suma de K 22,991-12 au fost avansate din parte-mi, iar restul de K 39,827-78 de editorul publicațiunii, la care au și intrat abonamentele.

Că publicațiunea a putut fi realizată cu mijloace relativ atât de modeste, este a se mulțami în primul rând abnegațiunii colaboratorilor externi, cari cu puține excepțiuni ne-au dat concursul lor fără a pretinde ori-ce recompensă. De asemenea și membrii biroului s'au mulțămit cu remunerațiuni foarte modeste ce nu stau în nici o proporțiune cu lucrările mari și obositoare ce le-au executat.

Numai pe lângă această abnegațiune a fost posibil, ca cheltuielile personale pentru biroul compus timp mai îndelungat din 5—6 persoane, — laolaltă cu spesele de călătorie, în calcul mediu au atins numai cifra de 1500 K pe an.

*

De încheiere vin să mulțămesc Onor. Comitet central pentru încrederea cu care m'a distins când mi-a încredințat conducerea „Enciclopediei Române“.

Din parte-mi, după cum am accentuat și la alt loc, n'a lipsit nici bunăvoința, nici stăruințele serioase, și dacă publicațiunea nu a putut satisface toate așteptările, cred că On. Comitet central va ține seamă și de greutatea mari și multe cu cari a trebuit să luptăm.

În ori-ce cas cred că lucrarea noastră, presinte-se adi în condițiuni ori-cât de modeste, este un început bun, care în viitor va pute fi dezvoltat și perfecționat cu multă înlesnire și care și pân' atunci va pute contribui în măsură mare la lățirea cunoscințelor folositoare în sinul poporului nostru, și mai ales prin articolele de interes special românesc, va întări în el conștiința unității naționale și însuflețirea pentru idealurile culturale ale elementului nostru.

În fine Vă rog, că prin dispozițiunile ce le veți crede de cuviință, să dați expresiune mulțămitei și recunoștinței Asociațiunii față cu colaboratorii „Enciclopediei Române“ pentru valorosul concurs dat publicațiunii noastre cu deosebit zel și cu deplină abnegațiune, și să recomandați „Enciclopedia“ atențiunii și sprijinului organelor Asociațiunii și publicului cetitor român.

Sibiu, 31 Martie 1904.

Dr. C. Diaconovich.

VIRGILIU.

Mediul social.

Mediul social este pentru scriitori și artiști ceea-ce e pentru plante pământul și clima, în care cresc și se desvoaltă. El a avut cu deosebire o influință hotărîtoare asupra lui Virgiliu. În timpurile cele bune ale republicei literatura era privită de Romani ca o ocupațiune secundară pe lângă afacerile forului și ale miliției. Afară de politică și de serviciul militar, singura ocupațiune considerată ca demnă de un om liber era agricultura. În urmă, prin îngrămădirea avuției în mâinile unui mic număr de nobili și prin luptele cele îndelungate atât cu popoarele străine cât și ale Romanilor între sine, în timpul războaielor civile, părăsiră agricultura atât nobilii și bogății, cât și plebeii sau poporul de rînd. Primii își cultivau întinsele lor domenii prin sclavi, și ei se ocupau cu afacerile forului în Roma și cu războaiele; iar plebeii, prin continue războaie și despoieri de proprietate, reduși la stare de proletari, deveniră simbriași ai celor puternici pentru a-i sprigină prin voturile lor în comiție și prin brațele lor în războaie.

La sfîrșitul războaielor civile poporul roman era numai bine pregătit pentru monarhie. Poporul proletar, ne mai avînd pământ de cultivat și prin urmare o patrie de apêrat, nu mai cerea decît pâne și jocuri, și se punea în serviciul ori-cui i-le putea da. Cei bogăți, răriți la număr prin crîncenele lupte civile și prin desele proscricțiuni și confiscări, după-ce republicanii cei mai capabili și mai devotați periră, au început a renunța la libertățile străbune și la onorurile publice, și erau mulțămii să aibă pace și liniște în viața privată. Ocupațiunile lor de căpetenie deveniră acum jocurile și spectaculele în orașe, petrecerile pe la luxoasele vile dela țară și, pentru cei mai inteligenți, literatura. Afacerile publice se concentrară în mîna unui singur, a celui mai îndemînat.

August, prin rarul seu tact, sciù împăca restul de ambițiuni ale celor mai de frunte cu trebuința de pace, viu simțită de toți. El lăsă neatînse formele republicane ale statului, însă prin oamenii sei le sciù concentra în persoana sa. Senatul îi

conferise pe viață demnitatea de consul, de imperator, de pontifex maxim, de membru în toate colegiile de preoți ș. a. Chemarea lui era de a aduce liniștea și ordinea în viața publică și privată. Pentru acest scop își dete toate silințele de a restaura religiunea, care este temelia moravurilor, de a reînvi gustul pentru agricultură și de a face să înflorească literatura, atât pentru marea ei influință asupra societății cât și pentru a deschide un nou teren de activitate energiei novelor generațiuni.

Inflorirea literaturii era pentru August afacere principală. Ea era mijlocul cel mai însemnat de a mulțami ambițiunile celor culți, de a reînvia simțământul religios, de a ameliora moravurile, de a înfrumseța epoca sa și de a mări gloria sa, a familiei Iulia și a numelui roman.

Și împrejurările erau minunate întocmite, ca să facă din domnia lui August epoca de aur a literaturii romane. Oamenii conducători din jurul lui August: C. Maecenas, Vipsanius Agrippa, Asinius Pollio, M. Messala Corvinus și însuși August, erau toți iubitori de literatură, amici și patroni ai scriitorilor de talent, fundatori de așezăminte culturale, și scriitori ei înșiși.

În jurul acestor mecenazi se adunase o frumoasă pleiadă de scriitori, născuți și crescuți în spiritul de libertate al republicii și chemați a scrie într'un timp, când această libertate mai trăia încă, cel puțin pe terenul literaturii.

Cea mai strălucită stea din această pleiadă era destinat a fi Virgiliu, atât prin originea și educațiunea sa cât și prin firea sa înclinată spre viața contemplativă și doritoare de pace, prin suferințele îndurate din cauza războiului civil și prin rarile sale talente.

*

Viața și operele lui Virgiliu.

Publius Virgilius sau Vergilius sau Virginius Maro a trăit între anii 70 și 19 înainte de Christos. S'a născut în satul Andes, astăzi Piétola, în Lombardia, lângă Mantua. Tatăl seu, Magius, după unii fusese olar, după alții arêndaș al unui curier oficial, pe a cărui fică, Maia, o luă pe urmă în căsătorie, și înainte de a deveni el însuși proprietar, cultiva câmpul și stupii viitorului seu socru.

Născut la țară, Virgiliu avea un adânc simțământ al națurii, împreună cu iubirea de știință. Dela 7 ani începu studiile elementare la Cremona, de unde a trecut la Milan; și pe urmă tatăl seu, care se vede că era om cu dare de mână, l-a trimis la Roma, unde avu profesor pe filosoful epicureic Syron, și la Neapole, unde gramaticul și poetul grec Partheniu îl introduse în literatura greacă. Virgiliu își apropiă toată știința timpului seu, studiind mai ales fizica, medicina și matematicile. Dintre sistemele filosofice primi ceea-ce i-se părea adevărat și bun din epicurism, stoicism și neoplatonism; însă mai mult decât toate admira adâncimea și frumseța filosofiei lui Platone.

Până la 28 de ani nu scrisese decât mici poeme, puține demne de numele seu: *Culex* (Țînțarul), *Ciris* (Ciocârliia), *Copa* (Cârcimărița), *Moretum* (Turta), *Aetna*, *Dirae* (Furiile), *Hortulus* (Grădinița); și vre-o 14 poesioare sub titlul de *Catalecta* sau *Catalepta*. Din acestea numai *Copa*, tradusă în românesce de dl V. Pogor (în „Convorbiri literare“ 1873) și *Moretum*, descriere unei dimineți din viața țăranului roman, se apropie de limba și stilul lui Virgiliu. Din această cauză scoliastii le consideră de apocrife, sau le atribue altor autori.

Dela 43—37 înainte de Crist a scris *Bucolicile*, zece cântece păstorești, numite „Ecloge“ de A. Pollione, amic și protector al lui Virgiliu, la îndemnul căruia le-a scris și al cărui nume îl poartă ecloga IV. Acestea sunt primele poesii privite ca demne de Virgiliu și ca adevăratul început al epocii sale literare. Mare parte sunt scrise la Andes, unde Virgiliu se retrăsese, ca să trăiască numai pentru muse, după ce renunță la cariera de avocat în Roma, unde pledă o singură dată fără succes.

După lupta dela Filippi, 42 a. Cr., Octaviu și Antoniu împărțiră veteranilor lor moșiile acelora din Galia cisalpină, cari părtineau pe Brut și Cassiu, omorătorii lui I. Cesar. Cu acel privilegiu mica proprietate a lui Virgiliu cădu în mâinile unui centurion, Ariu. Inșă A. Pollione, care administra acele părți, îl recomandă lui Mecena, care din câteva ecloge ale lui Virgiliu prevedea în el o glorie literară a Romei, și-i restituî moșia. Atunci scrise Virgiliu prima eclogă, care e a IV după timpul compunerii și în care își arată recunoștința cătră August.

Dar' nu se bucură mult de această liniște; pentru-că născându-se desbinare între August și Antoniu, după lupta dela Perusia Virgiliu perdu din nou moșia părintească, ocupată de același Ariu; și abia după pacea dela Brundusiu i-s'a făcut iarăși dreptate. Nu e sigur, dacă i-s'a redat și a doua oară proprietatea dela Andes; se scie însă, că în anul 40 a primit un frumos domeniu la Nola, în Campania, și că de atunci nu s'a mai reîntors la Andes, unde continua a trăi părintele seu, căruia îi trimitea bani în fie-care an. Virgiliu continuă încă a scrie ecloge până la 37, ca o pregătire pentru opere mai mari. În ele se află o mare parte a biografiei sale.

Fără turburările războaielor civile el ar fi rămas poate necunoscut. Prin geniul și frumoasele sale calități morale și prin generositatea amicilor și protectorilor sei, mai ales a lui Mecena și August, Virgiliu deveni unul din cele mai însemnate personaje ale societății romane. Când venia în Roma, mulțimea îl privia cu admirațiune și curiositate. Odată intrând în teatru, publicul s'a ridicat în picioare și i-a făcut o ovațiune, care numai lui August i-o făcea. Cicerone când auzi recitându-se în teatru una din bucolicele lui Virgiliu, esclamă: *magnae spes altera Romae*, (o altă glorie pentru marea Romă). Grație generosității patronilor sei, el se putea deda acum adoratelor sale muse fără grije și cu cea mai senină conștiință în ceea-ce privesce relațiunile sale cu oamenii politici ai zilei. Om din popor și crescut la țară, el nu fusese adeptul nici uneia din partidele politice, cari sguduiră și ruinară republica. Vederile sale politice erau acum în deplină armonie cu ale lui August; și el era din puținii adepți ai acestuia, cari n'aveau de a-și imputa nici o renegație și deci erau cei mai sinceri aderenți și admiratori ai acestuia.

Dela 37—30, timp de 7 ani, a scris *Georgicele* la Neapole. Indemnul sau poate numai încurajarea pentru aceasta i-o dete Mecena, care voia să redeștepte vechia onoare și iubire pentru agricultură, uitată atunci de Romani. Când termină *Georgicele*, August în urma bătăliei dela Actiu și a morții lui Antoniu, deveni singur stăpân al imperiului; și Virgiliu începu marea sa operă, *Eneida*, la care lucră 11 ani, până la moartea sa. El voia să dea Romei o epopee asemenea lui Omer, în care

să serbătorească mărirea ei, și în special, a familiei Iulia, căreia încă I. Cesar îi atribuia origine divină.

Virgiliu avea acum o casă în Roma, pe Esquilin, aproape de grădinile lui Mecena, o frumoasă vilă aproape de Neapole, în Campania; o altă vilă în Sicilia, și un capital de 10 milioane de sestertii (2 milioane de franci). Era cel dintâiu în cercul poezilor din jurul lui August, favorit și amic a lui Mecena și al principelui. Însă din cauza sănătății sale și ca să aibă mai multă libertate și liniște, trăia mai mult la țară, în Sicilia sau în Campania; dar' mai ales la vila sa dela Pausilip, un deal spre nord-vest dela Neapole. El nu s'a mai întors la Andes, dar' n'a uitat nici în Roma, nici aiurea malurile verzi ale iubitului seu Minciu, murmurul albinelor din tufișuri, cântecul depărtat al viierului de pe coastă, și gungunitul porumbeilor cari îl deșteptau din somn dimineața. Priveliștea naturii dulci și liniștite din jurul Mantuei, simplitatea vieții țărănesci și vechile datini ale cultului religios, păstrat la țară cu mai multă sfîntenie decât în orașe; de altă parte crușimile și nefericirile războaielor civile, a căror victimă era aproape să piară el însuși, rămăseră adânc întipărite în sufletul poetului și avură o mare influință asupra inspirațiunii și creațiunilor sale.

Deși retras și neîmpărtășind ceva din Eneida sa decât celor mai de aproape amici, se scia în Roma că pregătește o mare operă. Propertiu o spunea aceasta prin cunoscutul distich:

*Cedite, romani scriptores, cedite graii;
Nescio quid majus nascitur Iliade.*

Când cetî lui August cartea II, IV și VI, și ajunse la versul

*Si qua fata aspera rumpes
Tu Marcellus eris,*

Octavia, sora lui August, care pierduse un fiu cu același nume, leșinase de emoțiune și în urmă ordonă să se numere poetului pentru fie-care vers câte 10 sestertii.

La 19 înainte de era creștină Virgiliu, plecă să vadă Troia și alte locuri, pe unde rătăci eroul seu, Enea, și astfel să dea Eneidei ultima corectură. Însă la Atena se întâlni cu August, care venia din Orient și care-l sfătui să se întoarcă cu el la Roma. La Megara se îmbolnăvi de friguri. Prin ostenelele

călătoriei agravându-i-se boala, muri la Brundusiu, la etatea de 51 de ani. De aci corpul lui fu dus și înmormântat la vila sa, lângă Pausilip. După 50 de ani Siliu Italicu, care adora pe Virgiliu, cumpără dela un țeran locul părăsit, unde era mormântul celebrului poet și ridică acolo un templu, unde în fie-care an se făcea un sacrificiu în onoarea lui, serbându-i-se aniversarea. Impăratul Septimiu Sever îl numia Platonele poeților și-i puse efigia între larii sei, în semn de adorațiune divină. Și în tot evul mediu, mormântul lui a fost un loc de evlavios pelerinagiu. Se dice, că la începutul veacului al XIX se vedea încă acolo laurul ce-l plantase Petrarca, când visită acest mormânt împreună cu regele Robert de Anjou. Iar' în timpul primei republice franceze, generalul Championnet îi ridică un monument la Pausilip; și un alt general al republicei, Miolles, îi ridică un al doilea monument la Mantua.

Virgiliu, neputând face Eneidei sale corectura dorită, voia s'o ardă înainte de a muri. Oprit de amicii săi, Variu și Tucca, trecu în testament această dorință; și dacă August s'ar opune, cum asigurau cei doi amici, căror le lăsa manuscriptul, îi rugă să nu adaugă nimic.

Lui Virgiliu încă i-s'a făcut imputarea, că a luat și a imitat multe dela Enniu și alți poeți anteriori, și mai ales dela Omer. Răspunsul cel mai bun ce s'a dat acestor critice e, că dacă Omer a produs pe Virgiliu, apoi el e cea mai perfectă operă a lui Omer. Originalitatea lui Virgiliu, ca a tuturor scriitorilor geniali, nu stă atât în invențiune, cât în noua concepțiune a ideilor, în modul de a vedé, de a simți și a se exprima.

„(Virgiliu) este un model desăvârșit de puritate, de armonie, de grație și simțire. El e cel mai perfect dintre poeții epici, cari au avut conștiința și voința operei lor. El este în fine cel mai sigur conducător și cel mai complet în ceea-ce privesce cunoștiința aprofundată a limbei latine. În același timp, din toți scriitorii romani, el, prin povestirile și prin comentarele, al căror subiect a fost, ne dă mijloacele cele mai întinse de a pătrunde în vechile credințe cari, eșite din Italia, au stăpânit lumea. De aceea el este materia statornică a studiilor noastre și adevăratul fond, unde trebuie să se adape ori-cine

e curios de artă admirabilă și în același timp de știință profundă“. (Benoist. Introduction).

Contemporanii sei încă îl venerau nu numai ca pe un mare scriitor, ci și ca pe un înțelept. Iar' Dante, care-l alege de conducător în alegorica sa călătorie prin lumea spiritelor, îl numește reprezentantul cel mai înalt al științei și al înțelepciunii omenesci.

Indată după moartea sa, Virgiliu a fost, pe lângă Omer, cea mai plăcută carte de școală. Gramaticii I. Hygienus, Valerius, Donatus, Macrobius, ș. a. îl explicau oral, îi scriseră viața și făcură însemnări despre scrierile lui. Sunt cunoscute biografia lui Donatus și comentariile lui Servius. După biograful seu, Virgiliu era înalt de statură, brunet, cu o înfățișare rustică, de o sănătate slabă, adese-ori vărsa sânge, și suferia de durere de cap și de gât. Era tăcut și la vorbă greoiu; însă cetia cu o rară eleganță și grație. Ca om, era de o bunătate exemplară, generos, modest în purtare și maniere, așa că în Neapole era numit „parthenius“, adecă virginal.

Cu toate acestea și el a avut detractori, mai ales ca poet, pe unii din scriitorii de școala vechie. Astfel un Numitorius scrisese „Antibucolica“, Carvilius Pictor „Aeneidomastix“ (Biciuitorul Eneidei), Herennius îi arată defectele, Parellius Faustus furturile; Bavius, Maevius, Anser, un adept al lui Antoniu, Cimber, Cornificius și, mai târziu, Caligula îi erau asemenea adversari. Glasul acestora însă a rămas neauzit în nemărginita mulțime a admiratorilor lui Virgiliu din toate veacurile. Scrierile lor, cum și a lui Asconius Pedianus în contra detractorilor, au perit.

Virgiliu avu o mare influință asupra poezilor medievale până la Dante. Scriitorii creștini din veacul al 3-lea și al 4-lea, Minuțiu Felix, Lactanțiu, Augustin, îl puneau împreună cu Sibylla, între profeții testamentului vechiu, cum apare Virgiliu adese-ori în misterele sau dramele religioase medievale, alătura cu Moise, David, Isaia, și alți profeți. Ecloga IV, mai ales începutul ei, era privită ca o profecie a venirii lui Mesia. Interpreții Bibliei explicau pasaje biblice cu versuri din Virgiliu; și cu astfel de versuri, numite centoni, se făcuse o istorie despre zidirea lumii. În popor era crezut ca sfânt, a toate

sciutor și vrăjitor sau făcător de minuni. „Sortes virgilianae“ se numiau un fel de oracule sau pređiceri, cari se făceau din primele versuri, pe cari se punea mîna la deschiderea cărții lui Virgiliu. Cătră sfîrșitul evului mediu se făceau pentru acest scop, cu centoni din Virgiliu, cărți proprii, foarte răspândite prin veacul 15 și 16. Despre Virgiliu și legendele relative la el este o întreagă literatură. Cele mai noue scrieri sunt: Roppert (în l. germ.) „Despre influința lui Virgiliu în evul mediu“, Viena, 1851; și cea mai desevêrșită a lui Domenico Comparetti, „Virgilio nel medio evo, nella letteratura e nella bocca del popolo“, 2 vol. II. ediđ. Firenze 1896.

Bucolicele lui Virgiliu.

Virgiliu încercase de timpuriu a compune cîntece pătorești, cum ne spune însuși în ecloga IX, în care reproduce cîteva fragmente de asemeni încercări. Făcuse apoi alte încercări ca cele din „Catalecte“ și chiar de poezie epică. Însă „Apollo îl trase de ureche“ și-l îndreptă la poezia ușoară a păstorilor. De pe la al 28-lea an al vîrstei a început a scrie Bucolicele (adecă Pătoreștiile, dela *βουκολος*, păstor de vite), primele poezii care atraseră luarea aminte asupra-i. El fu încurajat în această direcțiune de Asiniu Pollione, care ca prefect al Galiei cisalpine avú prilegiul de a cunoasce aplicarea pentru poezie a tînerului din Andes, și deveni protectorul și amicul lui.

Precum mai târđiu va imita pe Hesiod, pe Omer și pe alți poeți greci, așa acum își luă ca model poezia bucolică din Sicilia, și mai ales pe întemeetorul ei, pe Teocrit. Însă între bucolicele lui Virgiliu și ale modelului sêu este o deosebire fundamentală. Persoanele din poeziile lui Teocrit sunt adevêrați păstori și cîntecele lor sunt adevêrate poezii pătorești, dar' desbrăcate de veșmêntul lor grosolan și puse într'o formă literară aleasă; sunt poezii cîmpenesci, compuse, cu artă, de un genial poet literat; cum sunt bună oară multe din baladele și doinele lui Alexandri, plăsmuite după modelele poeziei poporane. Teocrit pare a fi făcut cu poezia nescrisă a poporului grec din Sicilia ceea-ce a făcut Robert Burns cu poezia poporană din Scoția, luând subiecte și scene din viața păstorilor, cîntate de poeți poporani, și turnându-le într'o formă nouă și într'o limbă cultivată.

Persoanele din bucolicele lui Virgiliu nu sunt adevêrați păstori, sunt cetățeni romani din societatea cultă. Scenele și dialogurile lor sunt creațiuni ale fantasiei și n'au expresiunea vie a coloritului local, afară poate de pitorescul tablou al patriei natale a poetului. Scenele pătorești din bucolicele lui Virgiliu sunt, în mare parte, alegorii, cari ne înfățișează fapte și întêmplări din istoria romană; persoanele sunt cetățeni

culți, îmbrăcați într'un elegant costum păstoresc. Așa d. e. sub numele de Tytir, Corydon, Menalcas, poetul se desemnează pe sine însuși; Iollas este Asiniu Pollione; Daphnis, în ecloga V, este Iuliu Cesar. Unele persoane sunt reprezentate sub propriul lor nume, ca Pollione, Varus, Bavius, Maevius; și în ecloga X, vedem figurând pe Cornelius Gallus, pe care, deși mare senior roman și amic al său, poetul nu se sfiesce a-l pune în rândul păstorilor Arcadiei.

Dar' pe lângă partea ideală și de imitațiune este în bucolice și multă originalitate și sunt credincioase imagini ale realității. Adevărate și originale sunt simțemintele și frumoasele descrieri ale naturii în general, și în special descrierile plantelor și animalelor și tablourile vieții dela țară, pe care Virgiliu a învățat a o cunoaște și a o iubi încă de copil pe câmpiile patriei sale. Pline de adevăr istoric sunt versurile, cari sub formă alegorică ne înfățișează scene și întâmplări din viața poetului. Pentru aceasta eclogele lui, afară de frumusețile limbei și ale stilului, cari prevestiau de atunci pe marele poet al Georgicelor și al Eneidei, sunt foarte însemnate și pentru biografia lui Virgiliu, puțin cunoscută înainte de a deveni poetul admirat al Romei.

„Numai cetind de aproape Eclogele“, — dice Sainte-Beuve în studiul său asupra lui Virgiliu — „putem urmări și ghici schimbările vieții și simțemintele lui în acești ani; chiar fără să intrăm în cercetarea amănuntelor, ni le înfățișem cu înlesnire. Un suflet delicat, iubitor de studiu, de priveliștele unei naturi dulci și liniștite, pasionat pentru viața dela țară și pentru musa pastorală a Siciliei; un suflet modest și cumpătat, născut în acea mediocritate domestică, care face toate lucrurile mai simțite și mai scumpe; să vadă răpindu-i-se toate acestea, toată această stăpânire, această pace, într'o di, prin brutalitatea soldaților învingători! să nu scape decât cu fuga de sabia centurionului trasă asupra-i! Ce fructe ale războaielor civile! Lui Virgiliu îi lăsară o impresiune adâncă și durabilă. Putem dice, că de atunci datează politica sa, morala sa publică și socială, împreunată cu o melancolie firească și pozitivă, care nu o uită nici odată“.

Acest fond de adevăr și originalitate a făcut, ca bucolicele lui Virgiliu să remăie nemuritoare și cetirea lor să fie totdeauna plăcută și interesantă.

ECLOGA I.

Tytir.

Cuprinsul. — După lupta dela Filippi, 42 a. Cr., Octavian și Antoniu împărțiră legiunilor, cu cari s'au luptat în contra lui Cassiu și Brut, proprietățile cetăților, cari se declaraseră pentru omoritorii lui I. Cesar. Însă veteranii, cari dobândiseră Cremona, nu respectară nici cetățile vecine. Mica proprietate a lui Virgiliu la Andes deveni prada centurionului Arius. Prin mijlocirea lui Asiniu Pollione, atunci prefect al Galiei transpadane și prin protecțiunea lui Mecena, Virgiliu își recăștigă bunul părintesc.

În amintirea acestei binefaceri, compuse el ecloga I, iar' după timpul compunerii IV, în care sub numele de Tytir mulțămesece lui August punându-l în rëndul Țeilor, ceea-ce senatul și provinciile făcură în mod oficial cu 15 ani mai târziu, ridicându-i temple și înființându-i cult religios, atât în Roma cât și în provincii. Iar' prin descrierea tristei situațiuni a celor despoiați de bunurile lor, reprezentați aci prin Melibeu, probabil Virgiliu doresce a deștepta compătimirea lui August în favoarea lor.

Melibeu și Tytir.

Melibeu.

Tytire, sub coperișul stufosului fag stând la umbră,
tu te deprinzi în cântări păstorești cu ușorul tău fluer.
Noi părăsim ale țerii hotară și dulcile noastre
vetre, — alungați din moșia străbună. Tu, Tytire, 'n umbră
cânti liniștit de răsună pădurea de a ta Amaryllis.

Tytir.

O Melibee, un Țeu mi-a dat mie liniștea asta;
pentru-că el un Țeu va fi 'n veci pentru mine și-ades
câte-un miel fraged din staulele mele stropi-i-va altariul.
El a dat voie, ca vacile mele să pască ori unde,
cum veți, și mie să cânt ce voesc eu cu simplul meu fluer.

Melibeu.

Nu-ți port vr'o pismă, din contră mă mir. E așa turburată
țara întreagă. Bolnav iată însumi departe de aicea
trebuie să-mi duc căprișoarele. Asta de abia mă urmează,
Tytire, veți-o; că 'ntre alunii cei deși,
ici pe o stâncă tocmai fătând, părăsit-a doi gemeni, a turmei speranță!
Nenorocirea aceasta, mi-aduc eu aminte, adese
mi-au prevestit-o stejarii loviți de al cerului trăsnet,
de-ași fi 'nțeleș eu a lor prevestire. (Adese-ori cioara
cea cobitoare de rău din gorun scorbuos mi-a vestit-o).
Da 'n fine spune-mi, o Tytire, cine e Țeul acela?

Tytir.

Eu socoteam, Melibee, nebun ce eram, că cetatea,
cărei Țic Roma, samên' acestei a noastre de aicea,
unde păstorii adeseori ducem ai oilor noastre
fragezii miei. Și cățeeii tot astfel sunt cănilor semeni,
caprelor ieđii, gândeam, învățat cum eram ca să asamên
mari și cu mici între sine. Dar' Roma ridic' al său crescet
într' elelalte cetăți, cum se 'nalță măreț chiparosul
între mărunte tufișuri de-arbuști și de sălci mladioase.

Melibeu.

Și oare ce așa mare îndemn ai avut, să vezi Roma?

Tytir.

Dorul de libertate care, deși cam târzie,
dar' mi-a suris în a mea făr' de grije, când rad barbă albă.
Ea mi-a suris în sfârșit astăzi și după lung timp venit-a,
când Amaryllis e idolul meu și pe când Galateia
m'a părăsit. C' adevărul ți-l spun, când trăiam lângă dinsa,
nici nu speram libertate și nici n'aveam grije de avere.
Măcar eșiau atunci victime multe din staulele mele
și tescuiam cașul cel mai untos cetății ingrâte,
nu mă 'ntorceam nici odată având mâna plină de-aramă.

Melibeu.

Eu mă miram, Amaryllis, de ce te rugai la ȧei tristă;
nu sciam eu pentru cine lași fructele 'n pomi neculese.
Tytir lipsia de-aici. — Tytire, pinii acestia, arbuștii,
înseși isvoarele, toate doriau să te 'ntorci mai de grabă.

Tytir.

Ce să fac? Nu puteam altfel să scap de robie, și-aiurea
nu speram ȧei așa buni. Melibee, aci am văȧut eu
pe acel tînăr erou, pentru care va arde 'n toți anii
ȧile de două ori șase pe-altarele mele tămăia.
Dînsul aci mi-a răspuns mai ântăiu la rugare-mi: băiete,
pasci ca 'nainte tu vitele tale și crești tauri mândri.

Melibeu.

Deci, o fericite bătrân, aste câmpuri remân ale tale.
Și sunt destul de mari pentru tine, de și mărginite
colo de-o stâncă deșartă și ici prin o mlaștină mare,
plină de papură. Oile tale, când fi-vor să fete,
n'or suferi nedepinse 'n o altă pășune străină,
nici molipsirea de turme vecine n'o să le atingă.
O fericite bătrân! Tu, aici între riuri iubite
și lângă sfînte isvoară gusta-vei la umbră răcoare.
Ici de o parte frumosul gard viu dinprejurul câmpiei,
pururea plin de albine ce pasc în el floarea de salce,
o să te 'nvite adese la somn cu ușorul său freamăt;
colo viierul sub stâncea cea 'naltă, când curăȧă viia,
o să-l aȧdi toată ȧiua cântându-ȧi. Iar' porumbeii
cei răgușiți și mult iubiți ȧie mereu gunguni-vor
și de pe ulmul înalt îȧi va geme mereu turturica.

Tytir.

Dar' și mai iute vor pasce ușori cerbii 'n aer și marea
va părăsi ai săi pești pe uscat; mai de grabă, schimbându-și
țerile, Parthul străin o să bea din Arar și Germanul
din apa Tigrului, decât al lui chip s'a sterge din pieptu-mi.

Melibeu.

Noi ceialalți ne vom duce prin Africa arsă de soare,
unii prin Scytia și la Oaxul cel repedă 'n Creta,
alții 'n Britania chiar, despărțită de 'ntreagă lumea.
Voiu mai vedé eu vr'odată hotarăle patriei mele
și coperișul de glie al sârmanei mele colibe?
Și după lungi ani d' exiliu voiu mai privi cu mirare
mica mea holdă cu spice de aur, a mea 'mpărăție?
Un militar făr' de lege să aibă aceste ogoară?
Sămănăturile acestea un barbar? Ah, veți unde-adus-au
pe cetățenii nefericiți desbinările! Iată
cui sămănarăm câmpiile noastre! Acum, Melibee,
mai altuesce iar' peri și mai pune 'n rënd vițele 'n vie!
Haide-a mea turmă odată ferice, haideți căprițe.
N'am eu de-acum înainte, culcat într'o peșteră verde,
să vă mai ved cățarate pe a stâncii 'nălțime stufoasă,
n'am să mai cânt; și păzite de mine, iubite căprițe,
nu veți mai pasce trifoiu 'nflorit și amarele sălcii.

Tytir.

Tot vei puté odichni astă noapte aicia cu mine
pe un așternut de frunziș. Avem poame coapte, castane
moi și belșug de caș proaspet. Și-acuma se vede departe
fumul plutind peste culmile caselor, și de pe vârful
munților nalți se cobor tot mai lungi de acum umbrele serii.

ECLOGA V.

Daphnis.

Cuprinsul. Doi păstori se întâlnesc pe o livadă în pădure și, la umbra
unei peșteri, cântă cel mai tiner, Mopsus, elogiul funebru al lui Daphnis,
cel mai bătrân, Menalcas, sub numele căruia se ascunde însuși Virgiliu,
apoteoza lui Daphnis.

Este învederat, că acest Daphnis, iubit de păstori, era Iuliu Cesar,
ucis în senat cu doi ani înainte, și regretat de toți Romanii cari, îngro-
ziți de pustiirile războaielor civile, sperau ordinea și pacea promisă de
marile lui talente; regretat însă mai ales de poporul de rënd. În anul
43 a. Cr. August înființase jocurile în onoarea zeiței Venus Genitrix,
căreia i-se ridicase mai înainte un templu. În anul următor, 42, (712

dela zidirea Romei), când Virgiliu compuse această bucolică, a treia după timp, senatul, din inițiativa lui August, decretase divinizarea lui Iuliu Cesar, la aniversarea acestuia, care se serba în ajunul jocurilor Apollinare, în luna Quintilis, numită de atunci Iuliu. De aceea în versul 65, (în textul latin 66), Menalcas asociază cultul lui Daphnis cu al lui Apollo. Acest eveniment era cântat de poeți ca un resunet al simțimentelor poporului, care avea pentru I. Cesar o adevărată adorațiune. Și entuziasmul lui Virgiliu pentru I. Cesar era o expresiune sinceră a simțimentelor și vederilor sale.

Bucolica a V-a e deci o alegorie imitată după Teocrit, care, în o asemenea poezie, cânta pe Daphnis, întemeietorul legendar al poeziei bucolice, păstor renumit și pentru frumseța sa. Potrivit pentru această ocaziune era și însuși numele *Daphnis*, însemnând laur, cu care lui I. Cesar îi plăcea să-și acopere adese-ori fruntea pleșuvă.

Menalcas.

Căci amândoi ne 'ntâlnirăm îndemânatici, o Mopse,
tu ca să cânti din ușorul tău fluer și eu să spui versuri,
să ne-aședăm subt alunii și ulmii acestia la umbră.

Mopsus.

Tu ești mai mare, cuvine-se ca să te-ascult, o Menalca.
Sau stăm aici în zefrii, ce clatină umbra; sau mergem
mai bine 'n peșteră colo. Privește-i intrarea ei verde,
cum o 'nvelește-o selbatică viță cu rarii ei struguri.

Menalcas.

În munții nostri numai Amynta se 'ntrece cu tine.

Mopsus.

N'ar încerca el să 'nvingă 'n cântare pe însuși Apollo?

Menalcas.

Tu 'ntâiu începe, o Mopse, și cântă sau focul Filidei,
sau pe vestitul Alcon preamărindu-l, sau cearta lui Codru.
Cântă, că iezii tăi pasc în livadă sub grija lui Tytir.

Mopsus.

Ba voi să 'ncearcă aste versuri cari, stând lângă un fag mai dăunăzi,
le-am încrestat în coaja lui verde, cântând totodată
când le scriam. Apoi ți lui Amynta să lupte cu mine.

Menalcas.

Pe cât întrece maslinul cel palid plâpândeale sălcii
și purpuriile roze pe umila valeriană,
tot pe atât mai pe jos decât tine-i Amynta, cum judec.
Însă intrarăm în peșteră; las' acum vorba, băiete.

Mopsus.

Mult au plâns nimfele, când s'a stins Daphnis de o crâncenă moarte.
 Plânsului nimfelor voi ați fost martori, aluni și voi rîuri,
 când al fiului corp neferice îmbrățișindu-l,
 Venus și Zeii și stelele le 'nvinuia de cruțime.
 Nimeni, o Daphnis, n'a mai mînat, în acel timp de jale,
 boii la riu rîcoros din pășune, și nici vre-o vită
 n'a gustat apa și nici n'a atins vr'una iarba 'n livadă.
 Munții pustii și pădurile 'n freamăt de jale, o Daphnis,
 spun c'au gemut de durere la moarte-ți și chiar lei punicii.
 Tigrii Armeniei a-i înjuga noi scim dela Daphnis;
 el ne-a 'nvățat a dansa jocuri sfînte 'n onoarea lui Bachus
 și-a 'nfrumseța cu frunze de viță și iederă tirsul.
 Cum pentru arbori podoabă sunt vițele, și pentru vițe
 strugurii, turmelor taurii, holda bogată câmpiei;
 astfel tu fost-ai gloria neamului tîu. După moarte-ți
 Pales și însuși Apollo lăsat-au câmpiile noastre.
 Astăzi pe brasdele, unde adeseori punem frumoase
 boabe de grâu, ne răsare 'n belșug ovês sterp și neghină;
 iar' în loc de narcis purpuriu și de dulci vioarele
 cresc pretutindenea spini și scăeți ați cu ace ascuțite.
 O păstori, presărați pămîntul cu frunze și umbră
 faceți izvoarelor; astfel de pacinici onori cere Daphnis.
 Înălțați-i un falnic mormînt și pe el scrieți astfel:
*Eu am fost Daphnis aici în păduri, cunoscut pîn' la stele;
 fost-am păstor unei turme frumoase și mai frumos însumi.*

Menalcas.

Cîntecul tîu grațios pentru noi e, divine poete,
 ca pentru cei osteniți somnul dulce pe iarbă, ca vara 'n
 arșița țilei un rece isvor care stîmpără setea.
 Nu 'n fluer numai te-asemeni măestrului, dar și cu glasul.
 O păstor fericit, tu vei fi un al doilea Daphnis.
 Tot o să spui ceva, cum voiui puté, despre dînsul la rîndu-mi;
 și-o să-l ridic pîn' la ceriuri; la cer înălțavoiu pe Daphnis.
 El m'a iubit și pe mine.

Mopsus.

Ce dar mai scump ca acesta
 poate fi mie? Țst tîner fû demn de frumoasa-ți cîntare;
 și Stimichone de mult lăuda poesiile tale.

Menalcas.

Strălucitor de lumină privesce-acum Daphnis Olimpul,
 nou-i palat, cu mirare vîdînd sub picioarele sale

norii și stelele. Și o veselie nespūsă cuprins-a
 arbori, liveți și câmpiile toate, pe Pan și păstorii
 și pe fecioarele nimfe Dryade. Ați nu se mai teme
 turma de lupi, și cerbilor nu se mai pun ați rețele.
 Liniște vrea bunul Daphnis. Munți și păduri seculare
 până la stele ridică ați glasuri de veselie.
 Și de pe stânci și din crânguri, de pretutindeni răsună
 cântecul: „zeu este el, o Menalca, un zeu este Daphnis“.
 Fii îndurător și fii bun cu ai tăi! Iată patru altare:
 Două-ți sunt ție 'nchinatē, o Daphnis, și două lui Phoebus.
 Patru păhară de lapte spumos și două urcioare
 pline cu suc de olive îți voiu aduce 'n toți anii.
 Și 'nveselind mai cu samă banchetul cu mult vin, pe iarnă
 lângă cămin în căldură, și vara la umbră, turna-voiu
 vin Ariusic, nectar de cel nou din cupe de Chios.
 Veseli cânta-vor Damoetas și Egon cretanul din Lyctus;
 Alfesibeu va danța imitând în sărite pe Satiri.
 Tu vei avē totdeauna asemeni onori, bune Daphni,
 și la sērbările nimfelor și când sfinți-vom hotarul.
 Cât timp plăcē-vor mistreților munții și peștilor rîul,
 cât timp vor pasce albinele cimbrul și greerii roua;
 numele, cultul și gloria ta vor trăi totdeauna.
 Cum în toți anii sērbează pe Bacchus și Ceres cămpenii,
 astfel și tu vei avē pintre ei sērbătorile tale.

Mopsus.

Ce daruri, ce daruri pot eu să-ți dau pentru astfel de versuri?
 Pentru-că nici al Austrului murmur când suflă, nici plânsul
 undelor mării isbite de maluri nu-mi place-atâta,
 nici șoptitoarele rîuri ce curg pe văcelele pietroase.

Menalca.

Ca să primesci, voesc, tu 'ntâiu în dar dela mine acest fluer;
 el m'a 'nvēțat: „Iubia mult Corydon pe frumosul Alexis“;
 el m'a 'nvēțat iar': „A cui este turma? A lui Melibeu e“?

Mopsus.

Iar' tu primesce ciomagul acesta; ades Antigene
 mi-l-a cerut înzădar, și el era demn de iubire.
 Veți ce frumos, cu aramă și noduri asemeni, Menalca.

M. Strajan.

SCIINȚĂ, LITERATURĂ ȘI ARTĂ.

Ortografia română. Ultima sesiune generală a Academiei Române, despre care vom publica în numărul viitor al „Transilvaniei“ un raport mai detaliat, va rămâne una din cele mai memorabile, pentru meritul că a dat în fine o soluțiune definitivă chestiunii ortografiei române, care de un întreg șir de decenii a preocupat cercurile noastre literare și a format unul dintre cele mai mari neajunsuri în viața intelectuală a poporului nostru.

Este cunoscut cetitorilor nostri, că acum doi ani Comitetul central al Asociațiunii, — în vederea greutăților ce le întâmpina producțiunea noastră literară ba chiar și învățământul nostru din cauza nesiguranței și lipsei de ordine și uniformitate ce domnia la noi în privința ortografiei, — a readus această chestiune la ordinea zilei, și că secțiunea literară a Asociațiunii s'a și supus unei lucrări serioase în această direcțiune. Această acțiune a fost apoi suspendată mai ales în urma informațiunilor ce dl Tit. L. Maiorescu a binevoit a le da Presidiului Asociațiunii prin scrisoarea sa din 31 Ian. 1903 (publicată în „Transilvania“ Nr. I din 1903), și în sensul cărora avea să urmeze rezolvirea definitivă a chestiunii în una dintre sesiunile proxime ale Academiei Române.

Promisiunea dlui Maiorescu s'a și realizat și Academia, în sesiunea generală din ăstă, a stabilit definitiv regulile ortografiei române și a luat dispozițiuni ca în timpul cel mai apropiat aceste reguli să fie publicate și explicate în un Indreptar ortografic.

Credem și sperăm, că îndată-ce acest indreptar va fi apărut, ortografia stabilită de Academie va deveni generală și obligatoare în toate țările locuite de Români.

Pentru informarea prealabilă a cetitorilor nostri asupra regulilor stabilite, lăsăm să urmeze deocamdată raportul prezentat de dl Maiorescu ședinței plenare a Academiei, precum și hotărârile luate pe baza acestui raport :

Raportul secțiunii literare asupra revisiunii ortografiei.

Domnilor membri!

Sunt acum 24 de ani, de când ortografia Academiei Române* a fost supusă unei revisiuni, prin care s'au înlăturat unele exagerări etimologice ale așa numitului „mod de scriere provisoriu“ introdus în anul 1869 pentru publicarea Analelor și a altor lucrări ale societății noastre.

După o propunere din anul 1879, s'a ales la 24 Martie 1880 o comisiune, compusă din dnii Alexandri, Barițiu, Hașdău, Quintescu și subscrisul, care în scurtă vreme s'a putut înțelege, cel puțin în majoritatea membrilor sei, asupra principalelor reguli ale scrierii celei noue.

Prin raportul subscrisului dela 8 Aprile 1880 conclusiunile comisiunii au fost supuse plenului, care le-a adoptat în aceiaș sesiune generală, însă cu introducerea mai multor modificări.

Pe când primul mod de scriere al Academiei era întemeiat pe un etimologism puțin temperat prin concesii fonetice, ortografia primită de majoritatea dela 1880 era în esență un fonetism temperat prin „necesități etimologice“.

Din tot spiritul raportului reese că aceste necesități nu erau atât de natură științifică, cât mai ales de natură practică; ele proveniau din dorința unei transacțiuni între tendințele antagoniste spre a le apropia pe cât se puté de o ortografie sau mai exact de o grafie comună.

În acest înțeles dicea raportul subscrisului de la 1880: „Dacă în ceștiuni de pură știință abstractă singura normă a noastră trebuie să fie cereterea necondiționată a adevărului, indiferent dacă acest adevér este împărțit de mulți sau de puțini oameni, în ceștiuni de o dezvoltare organică concretă, precum este limba și împreună cu dēnsa și scrierea, elementul usului adoptat de mulțimea celor ce vorbesc și ce scriu e totdeauna un element de cea mai mare însemnătate, pe care nu ne este ertat să-l ignorăm“, și se termină cu speranța „că toți vom fi inspirați de dorința de a publica Analele Academiei sub o formă a scrierii lor, care să nu ne desbine de mișcarea generală a literaturii noastre, ci să pue Academia Română înăuntru și în fruntea acestei mișcări“.

Aceleași considerațiuni dictează astăzi Academiei o nouă revisuire a modului ei de scriere. Din acest îndemn secția literară a ales în sesiunea dela 1903 o comisiune ad-hoc, în care, pe lângă cei trei membri rămași în viață din vechia comisiune dela 1880, adecă d-nii Hașdēu, Quintescu și subscrisul, au intrat d-nii Iacob Negruzzi și Ioan Bianu. Îndeplinind misiunea ce i-a fost incredințată în limitele indicate de majoritatea ei, comisiunea, în ședința dela 1 Martie a. c., a luat cunoscință de raportul subscrisului și a hotărit în majoritate de trei membri contra părerii dlui Quintescu (al cincilea membru, dl Hașdēu n'a luat parte la lucrări), ca raportul, redus la șase propuneri de modificare, să se supună secțiunii literare. Încercarea subscrisului și a câtor-va membri de a discuta și hotări mai multe alte ceștiuni relative la unificarea ortografiei, d. ex. la scrierea numelor lunilor (Septembre, Octobre, etc.), la scrierea cuvintelor: finanțe, piață, celalalt, teatru, neatērnare sau (după părerea dlui Quintescu) la punerea accentelor, etc. a fost după oare-care discuțiune înlăturată de comisiune, rămânēnd ca aceste ceștiuni să formeze obiectul desbaterilor ulterioare în secțiunea literară. Pentru momentul de față majoritatea a admis că este urgent a se mărgini hotărira la cele 6 regulé ce vi-se propun mai jos.

Aduce astfel la cunoscință secțiunii literare, reguléle au fost discutate în ședințele dela 6, 8 și 9 Martie a. c., și aprobate de secțiune, și anume prima regulă, cea relativă la scrierea diftongilor *ea* și *oa* cu unanimitatea membrilor prezenți, celelalte cinci cu majorități variabile. Dl Quintescu a fost la toate cinci de o părere principial contrară, pe care a dezvoltat-o într'un deosebit memoriu.

Domnilor membri, fiind și de astădată ales raportor al secțiunii literare în cestia ortografică, sunt dator să vē dau mai întâiu un scurt resumat al motivelor, cari vorbesc în favoarea propunerilor ce vi-le facem.

Mișcarea semnalată prin ortografia Academiei dela 1880 s'a accentuat de atunci încoace în sensul unui fonetism din ce în ce mai pronunțat, și concesiunile etimologice făcute mai înainte din motive de oportunitate, spre a pregăti adoptarea generală a unei scrieri definitive, nu mai par necesare în timpul de față.

Majoritatea ziarelor și a revistelor române de astăzi sunt scrise curat foneticcesce, fără nici un etimologism, și — ceea-ce este cu desēvērșire important — cerințele mai tuturor profesorilor de limba română de la școalele secundare din țară reclamă aceeași simplificare a scrierii. Dovadă alăturata adresă a conferenței lor oficiale dela 25 Maiu 1903 înaintată

Academiei române. Dacă mai adăugăm, că profesorii celor trei catedre de filologie și literatură română, dela universitățile din București și Iași, d-nii A. Philippide, Ovid Densușianu și I. Bianu se arată în scrierile lor adepți ai fonetismului curat și-l introduc astfel la viitorii învățători ai limbii române, ne pare dela sine indicată direcțiunea în care se cuvine să facem acum modificările ortografiei noastre.

Asemenea modificări erau în parte propuse și hotărâte încă de comisiunea dela 1880, însă la discuțiunea și votarea lor în plenul Academiei au fost înlăturate printr'o întâmplătoare majoritate, care a contribuit astfel să diferențeze și mai mult scrierea academică de usul din ce în ce mai general al autorilor români.

Va fi dar' drept să reluăm în seria propunerilor ce vi le facem astăzi, în sensul fonetismului, mai întâiu pe acele ce fuseseră arătate de subscrisul raportor încă din 1880 și în parte primite de comisiunea de atunci. Din norocire nu mai avem trebuință să stăruim pentru suprimarea lui *u* mut (scris ca *ŭ* scurt), care suprimare fusese și ea propusă de comisiunea dela 1880, însă înlăturată cu majoritate de un vot, pentru a fi mai pe urmă — față de presiunea unei legitime opinii publice — din nou discutată și în sfârșit adoptată cu 15 ani mai târziu, de abia la 11 Martie 1895.

Dar' din cealalte regule propuse și neadoptate atunci, propunem din nou pe următoarele patru, cari răspund totodată la unele din cererile profesorilor secundari cuprinse în menționata adresă:

1. Diftongii *eu* și *oa* să se scrie totdeauna *ea* și *oa*, iar' nu *é* și *ó*, fiind-că regula nestrămutată a scrierii românesce este: că acele sonuri, pentru cari se scie litera latină corespunzătoare, se scriu cu acea literă, și prin urmare nu se poate suprima și ascunde sub accent.

2. Grupul de consonanțe *șt* se va scrie totdeauna *șt*, indiferent dacă vine dintr'o formă flecționară cu *sc* sau nu; vom scrie dar': crești, pești, știință, etc., conform regulei menționate mai sus.

3. Asemenea și din aceeași cauză sonul *z* se va scrie totdeauna *z*, chiar când vine ca formă flecționară dintr'un *d*; vom scrie dar': verde, verzi, roza, poezia, etc.

4. *I* scurt se va însemna cu *i* simplu fără semnul scurtării, asemenea *u* scurt cu *u* simplu. În puținele cazuri însă, unde *i* și *u* la sfârșitul cuvintelor sunt intonate (d. ex. la unele forme de conjugare), intonarea se va arăta prin accentul grav. Vom scrie dar: oameni, copii, iubire, tu auzi, el auză, a întocmă, nou, sau, tăcū, făcū.

Ortografia are să indice litera sonului, dar nu și toate nuanțele de pronunțare ale lui. Astfel semnul scurtării va rămâne în scrierea noastră numai pentru vocala întunecată *ă*, simplificare foarte importantă la învățarea cetirii și scrierii în școală, și totodată mai apropiată de ortografiile limbilor romanice, în fața cărora nesfârșitele noastre semne de până acum, mai ales multele scurtări peste *i* și *u* și accentele peste *e* și *o*, ne arătau prea înstrăinați.

* * *

După aceste patru propuneri relativ ușoare, să trecem la cele două mai grele și mai importante.

5. Sonul *z* se va scrie totdeauna cu *ă*. Așa cere, conform principiului fonetic, trebuința pedagogică și usul majorității scriitorilor români. Litera fiind numai semnul vechit al sonului auzit și amândouă având (cât pentru vorbe, în deosebire de notele musicale) menirea de a provoca cea mai

grabnică deșteptare a înțeleșului, cestiunea se ține mai ales de teoria asociațiunii ideilor și prin urmare în prima linie de psihologie și pedagogie, reprezentate prin usul mai general și prin cererea profesorilor secundari, se cuvine să ne supunem.

6. Sonul *i* se scrie cu *i*, însă acolo unde este imediat precedat de conșonantele *c* sau *g*, se scrie cu *á*. Motivul acestei din urmă modificări este analogia cu usul general, introdus la noi ca și la Italiani, de a ceti literele *c* și *g* înainte de *i* drept *ce* și *ge*, iar' înainte de *a* drept *ka* și *ga*. Astfel, dacă am scrie d. e. gând, când, cântec cu *i*, acest *i*, cu tot circumflexul de-asupra lui, ne-ar sminti obiceiul cetirii acelor conșonante înaintea vocalei *i*, pe când scriind cu *á*, rămânem în conformitate cu deprinderea de mult admisă la *c* și *g*.

Pe lângă aceasta propunem, ca excepție importantă, scrierea lui *i* prin *á* în cuvântul *Román* și derivatele lui, *România*, *Románism*, etc. Cu acest mod de scriere s'a identificat românimea dela renașterea ei modernă încoace, el este introdus în oficialitatea regatului nostru independent pe toate monedele, pe toate inscripțiile, pe toate pecetiile. Prin urmare nu se poate schimba.

* * *

Trebuie să adaug, înainte de a termina, că secțiunea literară, în ședința sa dela 9 Martie a. c., a ales o comisiune, compusă din dnii: I. Bianu, Ovid Densușianu și subșcrișul, căreia i-a dat însărcinarea ca, după ce ve-ți fi hotărît dvoastre în ședința plenară asupra celor 6 propuneri de mai' sus și conform cu această hotărîre, să alcătuiască o broșură cuprinzând aplicări la cât mai multe casuri îndoioase, pentru a pune ortografia adoptată la îndemâna scriitorilor români.

10 Martie, 1904.

T. Maioreșcu.

*

Cestiunea ortografiei s'a discutat în 4 ședințe începând de Sâmbătă până Mercuri. Cele 5 puncte prime din propunerile comisiunii s'au primit după lungi discuții cu majorități variabile. Opoziția cea mai mare s'a făcut la propunerea ca „i” scurt să nu se înșemneze cu semnul scurtării, fiind 12 voturi pentru, 9 contra și o abținere. Punctul privitor la sunetul „i” s'a modificat, primindu-se ca la început să se scrie „i” și la mijloc cu „á”.

Bibliografie.

Dr. I. Beu, Igiena școlară, Sibiu 1904. Această cărticică, care pe 51 pagini conține totul ce învățatorul trebuie să știe despre Igiena școlară, expus într'un mod clar, într'un limbaj corect, este datorită unuia dintre membrii învățați și foarte activi ai Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român, bine cunoscut prin câteva lucrări meritore asupra prevenirii Pelagrei și altor boale, prin popularisarea Igienei și prin influința inteligentă ce o exercită asupra îmbunătățirii creșterii fizice a tineretului internat în școalele Asociațiunii din Sibiu. Mulți cetitori vor găsi în cărticica doctorului Ilie Beu sfaturi importante, care nu aparține numai Igienei școlare ci și celei casnice, private.

Autorul, care posedă cunoștința perfectă a literaturii moderne și a întocmirilor străine de Igiena școlară, tratează pe larg: Edificiul școlii cu mobilierul, Ventilația, Încălzitul, Sala de gimnastică, Latrinele, garderoba

(Vestiarul), curtea, grădina, curăţenia şcolarilor, Locuinţa învăţătorului, Igiena instrucţiunii, surmenagiul în şcoală, Educaţia corporală, Boalele şcolare.

Recomandăm aceasta cărticică, care costă numai 60 bani, dascălimei dincolo şi dincoace de munţi, chiar medicilor rurali, cari o pot consulta cu folos, pentru ca să nu le scape din vedere unele amănunte, şi felicităm pe autor pentru deplina reuşită a acestei publicaţii. *Dr. I. Felix.*

*

„*Amicul tinerimei*“, revistă scrisă anume pentru nobilizarea caracterului tinerilor.

Este în anul al doilea al existenţei şi cuprinde o materie foarte variată, instructivă şi de petrecere şi costă în abonament pe sfert de an numai 2 lei, anual 8 lei.

Nr. 1 al anului al II-lea a apărut la 1 Ianuarie 1904.

Abonaţi deci copii D-voastră la „*Amicul tinerimei*“, singura şi întâia revistă pentru tinerime ce apare la Tîrgul-Jiului sub direcţiunea dlui I. Moişil, directorul gimnasiului din T.-Jiu cu concursul mai multor profesori şi oameni de litere şi ştiinţă.

Este o chestie foarte importantă lectura ce trebuie să se dea copiilor. Părinţii doresc ca copiii lor să devină oameni instruiţi şi cinstiţi. Instrucţia singură nu e de ajuns pentru copii; trebuie totodată să li-se dea şi o educaţie aleasă. Mulţi părinţi nu au în totdeauna timpul necesar a se ocupa mai de aproape de copiii lor. Din această cauză mulţi copii fiind fără supraveghiere apucă adeseori drumuri rele. Dacă însă părinţii ar găsi mijloace de a preveni relele în care copiii ar pute să dea, mulţi copii nu s'ar strica şi n'ar aduce adeseori ruşine familiei lor.

În toate ţerile civilizate s'a recunoscut de cătră toţi oamenii de bine că *lectura bună, aleasă şi potrivită cu mintea tinerilor* este mijlocul cel mai bun şi mai sigur de a îndrepta tinerimea pe drumuri bune, spre ţinte nobile. Un mare învăţat, Herder, a zis: „adese-ori o carte a format sau a stricat pe un om pentru întreaga lui viaţă“. Este deci datoria părinţilor, în prima linie, să desvoalte în copiii lor încă de timpuriu gustul de citire şi a le da în mâni cărţi bune. Morala unui popor — a spus un filosof frances — atârnă de calitatea celor ce cetesce.

O astfel de lectură aleasă se găseşte în „*Amicul Tinerimei*“.

*

„*Dispute cu Nazarenii, II*“. Secta nazareană (a pocăiţilor) este o plagă pe biserica noastră. Combaterea şi înfringerea acestei secte este un lucru greu atât pentru mulţimea învăţăturilor ei eretice, cât şi pentru încăpăţinarea, cu care Nazarenii ţin la aceste învăţături întemeiate pe te miri ce citate fals scoase şi rău interpretate din s. Scriptură. O uşurare în privinţa aceasta ofere broşura:

„*Dispute cu Nazarenii, II*“. În această broşură, apărută în editura Tipografiei şi Librăriei diecesane din Caransebeş, se combat învăţăturile, nazarene *Despre Botez*, învăţături, cari atât din punct de vedere teoretic cât şi practic sunt cele mai ademenitoare pentru poporul de rând.

Cartea constă din 4½ coale de tipariu fin şi se vinde exemplarul *numai cu 10 cruceri* (+ portul poştal) şi — încât comunele bisericesci ar cumpăra mai multe exemplare spre împărţire între credincioşi — chiar şi mai ieftin.

Tot în stabilimentul din vorbă se poate căpăta broșura:

„*Între Nazareni*“. Aceasta broșură expune pe scurt *învățaturile de credință și morală* ale nazarenilor, *organizarea, disciplina și cultul* lor; *împuțările*, ce le fac Nazarenii bisericii noastre; *decursul unei „adunări“ nazarene și pericolul*, la care sunt expuși nazarenii din punct de vedere național. Prețul unui exemplar 10 cruceri.

Repertoriu bibliografie

al producțiunii literare române din țară pe anul 1903.

I. Literatură bisericească.

A. Scrieri teologice.

- Aramă George*: Cercetare istorică bisericească despre Damian, mitropolitul Moldovei 1435—1451, form. 8°, pag. 16, preț. 50 fil., Tip. dieces. gr. or., Arad.
- Barbu, Dr. Petru*: Între Nazareni, ediț. I, form. 8°, pag. 17, preț. 20 fil., Tip. și libr. diec., Caransebeș.
- Bartolomeiu Aron*: Dispute cu Nazarenii, I. form. 8°, pag. 64, preț. 20 fil., Tipogr. și libr. diec. Caransebeș.
- „ „ „ „ „ II. form. 8°, pag. 67, preț. 20 fil., Tipogr. și libr. diec. Caransebeș.
- Hossu, Dr. V.*: Pastorală, form. 8°, pag. 10., Tip. sem. archid., Blaj.
- Mangra Vasilie*: Convorbiri între un cercător și încredințat asupra ortodoxiei bisericești orientale de Filaret mitropolitul Moscvei (traducere), form. 8°, pag. 118, preț. 1 cor., Tip. dieces. gr. or., Arad.
- Olariu, Dr. Iosif I.*: Introducere în cărțile sante ale T. V. și N., ediț. II, form. 8°, pag. 396, preț. 5 cor., Tip. și libr. diec., Caransebeș.

B. Cărți religioase.

- Barbu, Dr. Petru*: Istorioare religioase morale, ediț. II, form. 8°, pag. 44, preț. 30 fil., Tip. și libr. diec., Caransebeș.
- Colteiu Nicolae*: Cântări, discursuri și oratorii pentru steauă, form. 16°, pag. 24, preț. 20 fil., Tip. dieces. gr. or., Arad.
- Ludu G., preot și Dariu Ioan, învățător*: Datoriile copiilor sau istorioare religioase și morale, ediț. I, form. 8°, pag. 48, preț. 40 fil., Editura H. Zeidner, Brașov.
- Ludu G. și Dariu I.*: Istorioare biblice, ediț. IV, form. 8°, pag. 120, preț. 60 fil., Tip. și libr. Ciurcu & C°, Brașov.
- Pop G.*: Istoria biblică, ediț. VIII, form. 8°, pag. 72, preț. 36 fil., Tip. sem. archid., Blaj.
- Popea I.*: Religionea creștină, ediț. VII, form. 8°, pag. 40, preț. 20 fil., Tipografia și libr. Ciurcu & C° Brașov.
- Onoratul Paraclis*. ediț. I, form. 8°, pag. 44, preț. 20 fil., Tip. sem. arch., Blaj.
- Stef Nicolae*: Colinșile Crăciunului, ediț. II, form. 16°, pag. 48, preț. 20 fil., Tip. dieces. gr. or., Arad.
- Stef Nicolae*: Rugăciunile școlărilor, ediț. II, form. 16°, pag. 48, preț. 30 fil., Tip. dieces. gr. or., Arad.

C. Cărți de administrație bisericească.

- Consistoriul arhidiecesan, Sibiu*: Protocolul sinodului arhidiecesan gr. or. rom. din Transilvania, 1903, form. 8°, pag. 178, preț. 1-20 cor., Tip. archid., Sibiu.
- Consistoriul diecesan, Arad*: Protocolul sinodal, 1903, form. 8°, pag. 170, preț. —, Tip. dieces. gr. or., Arad.

In presa periodică.

Ca în alți ani organele noastre bisericesci s'au ocupat și în anul 1903 — în deosebi cu chestiuni de administrație bisericească. Din materialul ce ne preocupă remarcăm la acest loc următoarele:

„*Biserica și școala*” (organul diecesei gr. or. rom. a Aradului, apare în Arad, odată pe săptămână, an. XXVII, preț K 10— pe an) a publicat în materie de literatură bisericească: predici de: N. Crișmariu (Nr. 6, 11, 44, 48—51), I. A. Papp (17, 18, pastorală 20), A. Novac (47—48), M. Popovici (25), I. Stefănuț (36); apoi de: N. Crișmariu: Cestiunea catechisării (conf. 7), N. Cristea: Din trecutul preparandiei noastre (disert., 38—39), V. Mangra: „Cartea care se chiamă Răspunsul împotriva catichismului calvinesc de metr. Varlaam (studiu, 21—22) și de M. Popovici: Biserica din Băița (o scurtă monografie, 45—46).

„*Foaia Diecesană*” (organul diecesei gr. or. rom. a Caransebeșului, apare în Caransebeș, odată pe săptămână, an. XVI, preț. K 10— pe an): predici de: A. Bartolomei (1), A. Corcea (14), N. Popea (15), apoi: A. Bartolomei: Dispute cu Nazarenii (1—2, 28, 30, 32—33, 38—42), Intre Nazareni (5—9) și N. Regman: Existența lui Dumnezeu (21—23).

„*Telegraful Român*” (org. archidiecesei gr. or. din Transilvania, apare de 3 ori pe săptămână în Sibiiu, an. LI, preț. K 16— pe an), a publicat: predici de Dr. M. Cristea (70—72), N. German (21—23), G. Joandrea (6—8), Dr. V. Saftu (38), I. Teculescu (25—26, 139—141), M. Voileanu (116, 125—126), apoi V. Cioban: Craii dela răsărit (2—7) și N. Bălan: Figura și chipul Mântuitorului (96—102).

„*Unirea*” (org. metropoliei gr. cat. rom. din Ungaria și Transilvania, apare odată pe săptămână în Blaj, an. XIII, preț. K 12— pe an) a publicat de: Alfius: Credința (18—20), Băișeanul: Papa Leo XIII (8—10), Liturgia în S. Păresemi (11—14); C. Andrea: Ioan Botezătorul (46—49); V. Moldovan: Cleric gr. cat. român (26—32).

II. Literatură școlară.

A. Scrieri pedagogice.

Moldovan Iosif: Protocolul reuniunii învățătorilor, form. 8°, pag. 160, preț. —, Tip. dieces. gr. or., Arad.

Șpan, Dr. Petru: Dr. Daniil P. Barcianu, viața și activitatea lui, form. 8°, pag. 28., Tip. archid., Sibiiu.

Șpan, Dr. Petru: Treptele formale ale învățământului, ediț. II., format 8°, pag. 87, preț. 1.60 cor., Tip. archid., Sibiiu.

B. Scrieri didactice.

Barbu, Dr. Petru: Istoria Bisericească, ediț. IV, form. 8° pag., 120, preț. 1 cor., Tip. și libr. diec., Caransebeș.

Buzera Petru: Preparațiuni, ediț. I, form. 8°, pag. 104, preț. 1 cor., Tip. și libr. diec., Caransebeș.

Cheșian, Dr. A.: Geografia III., ediț. I, form. 8°, pag. 77, preț. 1 cor., Tip. sem. archid., Blaj.

Crișian, Dr. I. și N. Putnokoy, Gramatica limbei maghiare. Curs practic pentru școalele secundare, preparandii și privați, ediț. V, form. 8°, pag. 160, preț. 2 cor., Tip. archid., Sibiiu.

- Cunțanu Dimitrie*: Liturghia pentru 2 voci, form. 8°, pag. 63, preț. 1·20 cor., Tip. și libr. Krafft, Sibiu.
- Dogariu D. și Dariu I.*: Istoria naturală, ediț. I, form. 8°, pag. 112, preț. 2 cor., Tip. și libr. Ciureu & Co, Brașov.
- Farkaș, Traian I.*: Gramatica limbei latine, ediț. I, format 8°, preț. 2·40 cor., „Victoria“, instit. tipogr., Șimleu.
- Koș Fr. și Goldiș V.*: Abecedar și ăntăia carte pentru deprinderea limbei maghiare, ediț. IV, form. 8°, pag. 72, preț. 40 fil., Editura H. Zeidner, Brașov.
- Lazăr Victor*: Indreptar pentru învățarea limbei engleze, form. 16°, pag. 43, preț. 1 cor., „Tipogr.“ Marschall, Sibiu.
- Liuba, P. M.*: Gramatica română, ediț. II, form. 8°, pag. 96, preț. 50 fil., Tip. și libr. Ciureu & Co, Brașov.
- Negrușiu, I. F.*: Constituțiunea Patriei, ediț. III, form. 8°, pag. 104, preț. 50 fil., Tip. sem. archid., Blaj.
- Negrușiu, I. F.* — *Ungurean, P.*: Carte de cetire pentru clasa II, III și IV, primară, ediț. I, form. 8°, pag. 302, preț. 1 cor., Tip. sem. archid., Blaj.
- Negrușiu — Ungurean*: Eserciții pentru învățarea limbei maghiare, ediț. IV., form. 8° pag. 104, preț. 50 fil., Tip. sem. archid., Blaj.
- Pop Maxim*: Gramatica română, ediț. IV, form. 8°, pag. 84, preț. 50 fil., Tip. și libr. Ciureu & Co, Brașov.
- Petrișor T.*: Limba maghiară, ediț. I, form. 8°, pag. 94, preț. 40 fil., Tip. și libr. Ciureu & Co, Brașov.
- Popescu Ioan*: Psihologia empirică, ediț. III, form. 8°, pag. 340, preț. 4 cor., Tip. și libr. W. Krafft, Sibiu.
- *Pedagogia*, ediț. III, form. 8°, pag. 388, preț. 4 cor., Tip. și libr. W. Krafft, Sibiu.
- Popescu — Șpan*: Carte de cetire III, ediț. VII, form. 8°, pag. 292, preț. 1·20 cor., legată, Tip. și libr. W. Krafft, Sibiu.
- Stoicovici N.*: Colecțiune de cântări bisericesti pentru școalele populare, partea I, ediț. I, form. 8°, pag. 48, preț. broș. 50 fil., Editura H. Zeidner, Brașov.
- Vuia, I.*: Carte de învățatură, ediț. I, form. 8°, pag. 410, preț. 1·50 cor., Tip. și libr. Ciureu & Co, Brașov.

C. Programe școlare.

- Bologa, Dr. V.*: XVII Programă a școalei civile de fete cu internat și drept de publicitate a Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român pe anul școlar 1902/3, form. 8°, pag. 43, Tip. archid., Sibiu.
- Butean Ioan*: Programa gimnasiului din Beiuș pe an. 1902/3, form. 8°, „Victoria“ instit. tipogr., Șimleu.
- Direcțiunea gimnasiului din Blaj*: Raport despre instituttele de învățământ gr. cat. din Balázstfalva — Blaj, form. 8°, pag. 152., Tip. sem archid., Blaj.
- Direcțiunea internatului de fete*: Programa școalei civile gr. cat. publice de fete din Beiuș és gazdasági ismétlő iskola, form. 8°, pag 168, Tip. sem. archid., Blaj.
- Lăpădat Dumitru*: Anuarul III al școalei primare și de repetițiune din Săliște, anul școlar 1902/3, form. 8°, pag. 46., Tip. archid., Sibiu.
- Onișiu V.*: Anuarul XXXIX. al școalelor medii gr. or. române Brașov, form. 8°, pag. 272.
- Roșca, Dr. E. R.*: A XIX-a Programă a institutului pedagogic-teologic, pro 1902/3, form. 8°, pag. 65., Tip. archid., Sibiu.
- Vlaicu Ars.*: Anuarul școalei comerciale sup. gr. or. rom. pe 1902/3, form. 8°, pag. 98. Tipogr. Ciureu et Co, Brașov.

În presa periodică.

„Biserica și Școala“ (u. s.): Traian V. Givulescu: Despre metodel fononimic (31—33).

„*Foaia Diecesană*“ (u. s.): I. Velcean: Escursiuni școlare (24—25), P. Buzera, lecții din Dr. P. Barbu: Istorie religioasă morală (9—11, 13—14, 16—19, 22—28, 33, 43—44, 46, 49, 52).

„*Foaia Scolastică*“ (org. Reuniunii învăț. gr. cat. din archid. de A. Iulia și Făgăraș, a. V, preț. K 6— pe an, apare în Blaj, de două-ori pe lună): V. Gr. Borgovan: Scrisori pedagogice (8—24), M. Ungur: Prelegeri de iarnă (2—3, 5, 8). I. R.: Ioan Frideric Herbart (1—24), I. F. Negruțiu: Școlălele de repetiție (6—7) și Pedepsele corporale în școala poporală (4—5), I. Pataki: Măsurile metrice (16—17), Dr. P. Șpan: Prelegeri din Psihologia empirică, lucrute după „Treptele formale“ (18—21).

„*Gazeta Transilvaniei*“ (ziar politic cotidian, apare în Brașov an. LXVI, preț. K 24— pe an) a publicat în materie pedagogică de: Nicolae Sulică: Problema școalei moderne (223—226 și 235) și Surmenajul (268—70).

III. Literatură frumoasă.

A. Poezii.

În presa periodică.

„*Activitatea*“ (ziar politic, apare odată pe săptămână în Orăștie, a. III, preț. K 8— pe an) a publicat poezii de Greg. Ceonța (8, 9, 11).

„*Controla*“ (organ politic, apare de două-ori pe săptămână în Timișoara, an. IX, preț. K 16— pe an) a publicat poezii de: I. Neagu (8, 40) etc.

„*Drapelul*“ (organ național și politic, apare de două-ori pe săptămână în Lugoj, an. III, preț. K 12— pe an) a publicat poezii de G. Gârda (21, 41, 83, 93, 107, 114, 120, 135).

„*Familia*“ (foaie beletristică și soc. ilustr. an. XXXIX, apare în Oradea-Mare, odată pe săptămână, preț. K 16— pe an) a publicat poezii de: Alex. Aciu, Alexandrescu Dorna, Z. Bârsan, N. Bațaria, M. Cioban, V. I. Cisman, Cornelia din Moldova, G. Coșbuc, Maria Cunțanu, Petru Dulfu, T. Duțescu-Duțu, Elena din Ardeal, G. Georgescu, I. Simu, St. O. Iosif, E. Isac, H. G. Lecca, Liliac, V. B. Muntenescu, A. Naum, Cincinat Pavelescu, N. Rădulescu-Niger, Radu D. Rosetti, I. Savescu, Th. Șerbănescu, I. U. Soricu, Th. D. Speranță, D. Teleor, G. Tutoveanu și Eugen Vladan.

„*Gazeta Transilvaniei*“ (u. s.) a publicat poezii de Traian H. Pop (1), I. Prișcu (4, 8), Doina (14), Veturio (25, 31, 43, 49, 78, 82, 104, 114, 154, 160, 166), St. O. Iosif (87), Z. Bârsan (137), Marion (176, 192), E. Chiffa (286).

„*Lucașfărul*“ (revistă literară, apare de două-ori pe lună în Budapesta, preț. K 10— pe an), a publicat poezii de: Agog (1), Octavian (1, 18, 23), Nic. Otavă (2, 4—6, 9—11, 14—19, 21—22), Maria Cioban (2), I. C. Polyclet (1, 7, 16—18), Sirius (6, 9), V. E. Moldovan (2—3), Nicu (3), I. Grănițariu (4), * * (6, 12—13), U. Tr. Mihaiu (8), A. Forgaci (8), A.

Gherghel (10—11, 14—15), Isis (10—11, 14—15, 19), E. Bratescu (10—11), L. Dauș (12—13), I. Codru (14—15), Emilian (16—18), Z. Bârsan (23).

„*Rêvașul*“ (foaie encicl. socială, apare odată pe săptămână în Cluj, preț. K 3·20 pe an) a publicat poesii de Nic. Otavă (1), Virgil (7, 11), I. Ag. (9, 11), Agarbi I. (5), Coșbuc (10), N. Marcu (13, 14, 17, 23), Publius (17), I. U. Soriciu (32).

„*Rev. Bistriței*“ (foaie encicl. lit. ilustr., apare Sâmbăta, a publicat poesii de: S. Velțian (1), V. B. Muntenescu (2), V. Drăgan (1, 25), H. Popp (8, 20, 21, 25), P. Grapini (14), Elena din Ardeal (21), Aemiliu (26), Emili (28), N. Drăgan (29), E. Chiffa (3, 4, 36, 37), V. Bontescu (35).

„*Tribuna Poporului*“ (u. s.) Maria Cunțanu (1, 6, 2, 15, 172, 12), G. Coșbuc (1), Alexandru Aciu (1), M. (2), Nicu Stejărel (15), Meteaca (20), Elena din Ardeal (64), Tr. I. Magier (1, 25), N. Lespede (35, 44, 50, 13, 18), Al. Muntean a lui Vasile (35, 44, 64, 15, 3, 162), Veturio (50, 64), Bohem (64), Paucaturi (64), Ghiocel (64), D. Stoica (162), Lutuli (64), Ion Petrovici (121).

B. Literatura dramatică.

<i>Alexi Teochar</i> : Nici minte nici noroc	ediț. I, form. 4 mic, pag. 35, preț. 30 fil.	}	Piese teatrale
„ „ Apă rece	„ „ „ „ „ „ 27, „ 30 „		
„ „ Sărăcie	„ „ „ „ „ „ 36, „ 30 „		
„ „ Otilia sa	„ „ „ „ „ „ 26, „ 30 „		
„ „ Tot găina cântă	„ „ „ „ „ „ 38, „ 30 „		
„ „ Slavă D-lui, masa e pusă	„ „ „ „ „ „ 26, „ 30 „		
„ „ Pur și simplu	„ „ „ „ „ „ 36, „ 30 „		
„ „ Impletecesce despletecesce	„ „ „ „ „ „ 28, „ 30 „		
„ „ Bicicleta la mahala	„ „ „ „ „ „ 68, „ 50 „		
„ „ Vistavoiul Marcu	„ „ „ „ „ „ 100, „ 60 „		
„ „ Vițelul de aur	„ „ „ „ „ „ 101, „ 60 „		
„ „ Plevna, dramă în 5 acte	„ „ „ „ 8 ^o „ 36, „ 40 „		

Toate la Tip. și libr. Ciurcu & Co, Brașov.

Țințariu Alexe: Așa a fost să fie (piesă teatrală), ediț. I, form. 8°, pag. 36, preț. 40 fil., Tip. și libr. Ciurcu & Co, Brașov.

Velovan Ioan: Grănicerul, form. 8°, pag. 24, preț. 1 cor., Tip. și libr. diec., Caransebeș.

În presa periodică.

„*Familia*“ (u. s.) L. Dauș: Blestemul, tragedie în 3 acte în versuri; Iosif Vulcan: monolog.

„*Gazeta Transilvaniei*“ (u. s.) G. Oprea: Sgârcitul pocăit, piesă populară în 2 acte (181—187).

„*Luceafărul*“ (u. s.) Oct. Goga: Tragedia omului de Emeric Madách, trad. (14—15, 16—18, 19, 20, 21, 23).

„*Poporul Român*“ (foaie populară săptămânală, apare în Budapesta, an. III., preț. K 4 pe an) a publicat: Micul mincinos, comedie în 2 acte localisată de Bujorel (44—45).

„*Tribuna Poporului*“ (u. s.) E. Suci: O seară în povești sau lumea schimbată, comedie într'un act (15—16).

C. *Nuvele, schițe, romane, etc.*

- Bojor, Dr. V.*: *Albertina* (roman), ediț. I, form 16°, pag. 100, preț. 30 fl., Tip. sem. Blaj.
- Ciura A.*: *Visuri trecute*, ediț. I, form. 8°, pag. 120, preț 1 cor., Tip. sem. Blaj.
- Moldovan, V. E.*: *Dușmănie* (roman), ediț. I., form. 16°, pag. 112, preț. 1 cor., Tipografia Marschall, Sibiiu.
- Nuvele și poesii, Nr. 4** ediț. I, form. $\frac{1}{8}$ °, pag. 32.)
- " " " " 5 " I, " $\frac{1}{8}$ °, " 36.)
- Russu, Șirianu I.*: „*La Roma*“, ediț. I, form. 8°, pag. 270, preț. 2 cor. Tip. „Trib. Pop.“, Arad.
- Russu Șirianu, Lucreția*: *Romanul căsătoriei*, de Leon Tolstoy, (traducere), ediț. I, form. 8°, pag. 167, preț. 1 cor., Tip. „Trib. Pop.“, Arad.
- Secula S.*: *Povestiri*, ediț. I, form. 8°, pag. 106, preț. 1 cor., Tip. „Trib. Pop.“, Arad.
- Sorcond*: *Clipe de Repaus, schițe și foițe II*, ediț. I, form. 8°, pag. 156, preț. 1.60 cor. Tip. Ciurcu & Co, Brașov.
- Țucu Nicolae*: *Ciripituri de drag*, ediț. I, form. 8°, pag. 164, preț. 60 fl. Tip. și libr. Ciurcu & Co, Brașov.
- Zola Emile*: *Nuvele*, (trad.) ediț. I, form. 8°, pag. 77, preț. 40 fl., Tip. „Trib. Pop.“, Arad.

In presa periodică.

Dintre numeroasele nuvele, schițe și alte asemenea mici scrieri în proză apărute în 1902 în foile noastre remarcăm partea preponderantă a celor originale.

„*Activitatea*“ (u. s.) Stelian Russu: Anul nou (1), In amintirea mamei mele (22), V. d. O.: In bordeiu (52).

„*Controla*“ (u. s.) Ioan Crișan: Pretinul bun (9—10), Ioan: La marginea pădurii (26), In jurul unui ideal (28), Bruneta: Vis și realitate (82—83), Fata amuțită (15—20).

„*Drapelul*“ (u. s.) Sorcovă: Precis la punt (1—2), Un englez despre noi (19, 24), In pământ străin (40), V-l-r: Vodevil (6), Gr.: Cu pușca pe umăr (32, 77), E. Hodoș: Situație schimbată (27—31), Potcoavă: Crâncăn (188), Axente Ciubuc (109), Ion al cu straița (123), Prietinel meu Misicovici (138), Reminiscente (35—37, 42, 45, 72—73, 81—82), Publiu: Tristețe (96), Un amor (74), Liana: Frunze 'n vânt (101), O istorie (78—79), D. A. Nechifor: Ce e amorul (86), Rosidor: Eleva lui (95), Pe apă (87). Poganello: Baia Mare (88—93), Dela Băi (103), Amendă onorifică (119), Gr. Betrănu: Portretul (149), P. Bandu: Bătrânul dascăl (151), Vi-bra: Pe câmpul de luptă (151).

„*Familia*“ (u. s.) a publicat nuvele, schițe, călătorii de: Amadeus, Jean Bart, N. Bațaria, Benedetto de Lucca, V. R. Buticescu, Tit Chitul, Maria Cioban, M. Cohen Linaru, G. Coșbuc, Emil V. Degan, Lia Măgură, I. St. Paulian, H. P. Petrescu, Publiu, N. Rădulescu-Niger, Radu D. Rosetti, St. Russu, Sorcovă, Th. D. Speranță, D. Teleor, Têrnoveanu, N. Țincu, Iosif Vulcan, Petru Vulcan și diferite traduceri.

„*Gazeta Transilvaniei*“ (u. s.) Z. Bărsan: Zoica (25), Amurg la munte (28), Pacinița (49), Giulgiul morților (72), Moștenirea (98), In amintirea unui prietin (140), Imagine (145), Pe subpădure (160), O farsă (164), Furtună (166), Teofil Frâncu: XXXIV, Preumblări în Bucuresci (37), Delaletca: Moarte năpraznică (62—63), File rupte dintr'un carnet (65, 74,

149, 159, 162, 165, 169, 242—243, 245, 276, 281), Eugen: Un turneu artistic (83—84, 127, 147, 158—171), Helianthus: Dintre munți (157), Stelian: Note și impresii (236), Jean: Impresii (287).

„*Lucaferul*“ (u. s.) a publicat schițe, nuvele originale de: I. Agărbicean, Agog, Enea Bota Pop, Al. Ciura, N. Mateescu-Movila, V. E. M., H. P. Petrescu, Pribeag, I. Pop Reteganul, I. Sceopul, Sebastian, E. Secula, Simca, Simin, Sirius, N. Stupcanu, Tancred, Tullius, Valens, Viorel Lascar, V. J. și traduceri din Gorkij Max, Copée, François, Sinkievitz, H. Flammarion Camille.

„*Revașul*“ (u. s.) Amadeus: Badea Toader (7—8), Din pășaniile Badei Toader (13—21), Eremitul: La un an (4), G. Stoica: Ilianca (33—34), C. Nestor: la Măcicaș (34), Unchiul Job: Scrisori către un nepot, 20 articole în foiță; Sântoma: Volbură (12).

„*Revista Bistriței*“ (u. s.) a publicat schițe, nuvele etc. de: Drăgan: La paști (15), Flori de măr și rândunelele (23), Biserica din Burbuleni (29), Lungu-i drumu Clujului (35), Pagini încadrate în negru (40), T. Simon: Escursiune școlară (24—26), Emil: Din vremuri (30), Pribegi (31), Niculiță: O jertfă (33), Valentin: Dragoste (37).

„*Telegraful Român*“ (u. s.) G. Babeș: O excursiune la schit (4, 7, 9—10), Maria Cioban: La „Despicata“ legendă (11—12), Regman-Păunaș: Străinii (29—30).

„*Tribună Poporului*“ (u. s.) a publicat de: Goldiș: Idei Horașiene (1), S. Secula: Dela o nuntă (1), Nocturnă (64), Calul de tranvaiu (137), Dr. I. T. Mera: Capri (36—37), Sorrento (16), I. Sceopul: Paradoxe (9), „Prinseșe Filigrane“ (64), Me dreg . . . (31), Nic. Otavă: La Podmol (236), Aegea M.: Moștenitorul de tron (154), C. Hodoș: Rătăcire (112), V. Tur—: Vis și realitate (136), Z. Bârsan: Florica (48—49), S-n: Un vis realizat (64), I. S.: La redacție (33), Idomeus: Nunta din Cana (97), Leandru: Schițe dela congres (189—190), Dr. At. Brădeanu: Amintiri din tinerețe (214), etc. . . .

„*Unirea*“ (u. s.) I. Agărbicean: Biserica (6), Lian: La icoana Preacuratei (37), Dela geam (22), Tablouri (32), Emilian: Bunica noastră (34), M. Străjanu: Viața omenească (11), Simin: Post Festa (40), Ileana: Pseudonimul (3), Tit Chitul: Negru (4—5), I. F. Fane: Tu es Petrus (20), A. Viciu: Dela frați (44—45) etc.

D. Istoria literaturii, critică etc.

Ciura A.: Eminescu și Coșbuc, ediț. I, form. 8°, pag. 108, preț. 1 cor., Tip. sem. Blaj.

Sulică Nicolae: Noțiuni generale din Istoria literaturii romane, ediț. I, form. 8°, pag. 112, preț. 2 cor., Tip. și libr. Ciurcu & Co, Brașov.

În presa periodică.

Scrieri critice și de istoria literaturii, recenziuni, polemici etc., apoi studii literare și etimologice au publicat:

„*Activitatea*“ a publicat de U. Traian Mihaiu: Scrisoare adresată dlui N. Iorga (36) și Epistolă adresată dlui Dr. Sextil Pușcariu (38).

„*Drapelul*“ (u. s.) Dr. V. Braniște: „Cumpăna apelor“ (Dreptul unei vorbe (7), Puțină filologie (25—26), Teatrul național (conferență 98—100), Tabla dela Lugoj (124—135), Aduș la aceasta (136), Reflexiuni la articolul dlui Iosif Popovici (146), Brêul Maicei Domnului, reflexiuni la articolul dlui Dr. P. Barbu despre Tabla dela Lugoj (148), Ca B.: Exponiția de pictură a dlui V. Simonescu (103), Iora: Exponiția pictorului Smigelschi (102), Dr. T. Brediceanu: Nica vestitul lăutar dela Lugoj (conferență 105—106) etc.

„*Familia*“ (u. s.) Maria Baiulescu: Studii din lirica francesă, I. Bianu: Novelele de V. R. Buticescu, Ch.: Alexandru Roman; Al. Ciura: Coșbuc în unguresce; Tit Maiorescu: Progresul adevărului; I. Păcurariu: Despre efectul artei; Radu I. Sbiera: Eminescu în Cernăuți; Seb. Stanca: Începutul dramei românești; V. A. Urechă: Carmen Sylva despre Alexandri; I. Vulcan despre Sybaris, de I. Adam, O față de Tarabostos, de Tit Chitul, Soarele și Curcubeul, de Neea Georgescu, Versuri de Demetrius, Albastru, poezii de G. Tutoveanu, Poeme, de I. Dragomirescu, Poezii de T. Șerbănescu, Voința, roman de Ianculescu de Reus, Un colț de viață, de Ioan Petrovici.

„*Foia Diecesană*“ (u. s.) Dr. P. Barbu: Tabla dela Lugoj (50—51).

„*Gazeta Transilvaniei*“ (u. s.) Dr. S. Pușcariu: Serata teatrală din Brașov (110), „Visuri de noroc“ (recenziune, 155—156), I. Tohăneanu: Mărioara Ventura (227); M. Străjanu: O carte de poezii (257—259); A. B.: Exponiția științifică din Bucuresci (229—234).

„*Lucaferul*“ (u. s.) Alexici Gh.: Din trecutul poeziei poporane române; Pirvan V.: Papiu Il. bursier al Blajului, Interdicerea Istoriei Românilor în toate statele austriace, Dela Aron Pumnul, Dr. I. Rațiu: Alexandru Papiu Ilarian și decorațiunile dela 1850, Tr. U. Mihaiu: Un curent neîntemeiat în literatura românească, I. Nestor: Despre Sexul frumos, I. Popovici: Tabla dela Lugoj, Dr. S. Pușcariu: O scrisoare, Scrisoarea, II, III, Despre Maria Cunțanu etc.

„*Transilvania*“ (org. Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român, apare în Sibiu în 6 numere pe an, anul XXXIV preț. K 10.— pe an) a publicat: Dr. P. Șpan: Câte-va cuvinte asupra literaturii populare, Dr. At. Marienescu: Cărămida și litera, Descoperirea bibliotecii de stat din Vavilon, Iosif St. Șuluțu: Despre testament, de Dr. V. Moldovan (recenziune). Dr. C. Diaconovich Enciclopedia română, O dare de seamă; Parteniu Cosma: Discurs rostit la adunarea generală din Baia-mare, A. Bârseanu: Exponiția științifică din Bucuresci, programul exponițiunii, I. Popovici: Gaston Paris †, St. O. Iosif (conf.), Preciz de pronunțiation française, Premiers elements de pronunțiation française; V. Onițiu: Îndreptar pentru ortografia română, Pentru unificarea limbei noastre literare, Să ne îndreptăm limba: Coloane permanente pentru corectarea străinismelor de cuvinte, forme și construcțiuni din limba română; Aurel Șuluțu: Părerile romanștilor în chestia ortografiei

române; Părerii și propuneri I, de Titu Mriorescu — II, de Iosif Sterca Șuluțu; G. Todică: Preocupațiunile științifice; Dr. Fl. Stan: Simplificarea scrierei sunetelor închise; s'a publicat Repertoriul bibliografic al producțiunilor literare din țară pe anul 1903 și diferite dări de seamă și recenziuni asupra publicațiunilor apărute în cursul anului.

„*Telegraful Român*“ (u. s.) I. Popovici: Un manuscript vechiu (24—28); Gavril Hango: Un molitvelnic manuscript (30—38, 42, 53—54).

„*Tribuna Poporului*“ (u. s.) George Barițiu cu amicii sei, corespondență (1—69); I. Costa: T. Mommsen (193); Eminescu naționalist (32); I. Slavici: „Égi világosság“; V. Goldiș: Trei scriitori slavi (conf. 148); Orfeu: „Visuri de noroc“ (192).

„*Unirea*“ (u. s.) Al. Ciura: Eminescu și Coșbuc (1—2, 4—15), Dr. I. Rațiu: Alexandru Papiu Ilarian (1—3, 6, 39—46, 49—52), A. Viciu: Fragmente de limba legionarilor din castre (33—36); Leo XIII ca poet (13—14) etc.

E. Scrieri populare.

Bârseanu Andreiu Cincișeci de colinde, ediț. II, form. 8°, pag. 64, preț. 40 fil., Tip. și libr. Ciurecu & Co, Brașov.

Biblioteca populară: Pipéruș Petru, ediț. IV, form. 1/2°, pag. 23, preț. 16 fil., Tip. și libr. Krafft, Sibiu.

— *Blăstēm de mamă*, ediț. VII., form. 1/2°, pag. 19, preț. 16 fil., Tip. și libr. Krafft, Sibiu.

Ciorbea L.: Doue turturele de aur, ediț. II, form. 8°, pag. 48, preț. 24 fil., Tip. și libr. Ciurecu & Co, Brașov.

Ciurecu: Doine și strigături, ediț. II, form. 4° mic, pag. 304, preț. 80 fil., Tip. și libr. Ciurecu & Co, Brașov.

Ciurecu: Suferințele Domnului, ediț. II, form. 8°, pag. 40, preț. 20 fil., Tip. și libr. Ciurecu & Co, Brașov.

Danilescu S.: Iubiți și pe dușmanii vostri, ediț. I, form. 4°, pag. 120, preț. 50 fil., Tip. și libr. Ciurecu & Co, Brașov.

Moldovan Dr. Valer: Despre testament, (Nr. 6. Bibl. popor. a Asoc.) ediț. I, form. 8°, pag. 80, preț. 30 fil., Tip. archid., Sibiu.

Muntean St.: Doine și strigături, ediț. III, form. 4° mic, pag. 96, preț. 24 fil., Tip. și libr. Ciurecu & Co, Brașov.

Popea Ioan: Casa părintească, (Nr. 5. Bibl. pop. a Asoc.) ediț. I, form. 8°, pag. 60, preț. 20 fil., Tip. archid., Sibiu.

Pop Reteganul, Ioan: Din *Biblioteca Poporului Român Nr. 7*, ediț. I, form. 8°, pag. 32, preț. 20 fil., Red. și administr. „Pop. Rom.“, Bpesta.

Suciu E.: Anecdote și dialoguri, form. 16°, pag. 22, „Tipogr.“. Marschall, Sibiu.

Taina, ediț. II, form. 1/2°, pag. 30, preț. broșat 10 fil., leg. 20 fil., Tip. W. Krafft, Sibiu.

Todică Gavr.: Posta, telegraful, telefonul, (Nr. 7. Bibl. popor. a Asoc.) ediț. I, form. 8°, pag. 56, preț. 20 fil., Tip. archid., Sibiu.

Un călugăr bătrân: Iuda Iscarioteanul, ediț. I, form. 4° mic, pag. 64, preț. 24 fil., Tip. și libr. Ciurecu & Co, Brașov.

In presa periodică.

„*Bunul Econom*“ (organul Reuniunii economice din Orăștie, apare în Orăștie, an. IV., preț. cor. 4— pe an) a publicat diferite subiecte populare, parte originale, parte reproduse din clasicii noștri din România, parte traduceri din limba germană etc.

„*Familia*“ (u. s.) a publicat numeroase scrieri din popor: Balade de Bogdan, doine populare, credințe, obiceiuri etc. colecționate și culese de Emil Degan, Iosif Stanca etc.

„*Foaia Poporului*“ (foaie populară săptămânală, apare în Sibiu, an. XI, preț. K. 4.— pe an) a publicat numeroase poezii populare, apoi balade, legende și colinde cum și snoave, datini obiceiuri și credințe populare, povești de Păunaș etc.

„*Gazeta Transilvaniei*“ (u. s.) în numerii de Dumineca a publicat povești populare, snoave, poezii, de: Anton Pop, Koevari etc.

„*Luceafărul*“ (u. s.) a publicat produse folclorice adunate de E. V. Degan, I. Pop Reteganul, T. A. Bogdan, G. Tulbure etc.

„*Poporul Român*“ (u. s.) a publicat povești de I. Pop Reteganul, G. T. Alex. Țințariu, poezii populare de Th. A. Bogdan etc.

„*Tribuna Poporului*“ (u. s.) a publicat poezii populare și snoave, povești, legende, între cari amintim: Solomon (21, 25), de Bodnariu, Șe-đetoarea (219, 224), de E. Stoica, Dragoste cu vrăjitori (2, 15, 21, 30, 35), de Lică din Sibiu etc.

IV. *Literatura istorică.*

Bunea, Dr. Augustin: Discursuri, Autonomia bisericească, Diverse, ediț. I, form. 8°, pag. 522, preț. 5 cor., Tip. sem. archid. Blaj.

Drăgălina P.: Din istoria Banatului Severin, partea III, form. 8°, pag. 227, preț. 1-12 cor., Tip. și libr. diec., Caransebeș.

Lupaș Ioan: Câte-va pagini din trecutul comunei Seliște, form. 8°, pag. 20., Tip. archid., Sibiu.

Maniu, Dr. Casiu: Despre natura jur. a chestiunii române din Transilvania și Ungaria, form. 16°, pag. 112, Tipografia Marschall, Sibiu.

Non quis sed quid: Fragmente din Istoria bisericească a Românilor, form. 8°, pag. 35, Tip. archid., Sibiu.

Străjanu, M.: Din viața lui Inocențiu Micul, ediț. I, form. 16°, pag. 20, preț 16 fil., Tip. sem. archid., Blaj.

În presa periodică.

„*Controla*“ (u. s.) La unirea bisericii românesci (1—4, 5—20).

„*Drapelul*“ (u. s.) Istoria orașului Caransebeș (110—113) de Bartolomei.

„*Foaia Diecesană*“ (u. s.) Când s'a întemeiat orașul Caransebeș și ce scim din trecutul lui? (39—30, 32—33, 35, 37—39, 42—50), Alexiei G.: Date noi la viața lui Șaguna (7).

„*Foaia Poporului*“ (u. s.) a publicat mai multe biografii istorice și icoane din viața popoarelor, istoria noastră populară de V. E. Moldovan etc.

„*Gazeta Transilvaniei*“ (u. s.) M. Străjanu: Petru Pavel Aron (18—19), în numerii de Dumineca s'au publicat diferite capitole din istoria poporului nostru, biografii istorice, etc.

„*Luceafărul*“ (u. s.) N. Dobrescu: O comunicare referitoare la trecutul bisericesc al Românilor ardeleni, Ioan Inocențiu Clein, Actul de

numire al metrop. Eftimie; V. Parvan: Anul 1850 și studenții români ardeleni din Viena, Din istoria culturii Românilor bihoreni; Dr. I. Rațiu: O scrisoare a metropolitului Șuluțiu; Veril: Școalele din Brașov.

„*Poporul Român*“ (u. s.) a publicat numeroase articole privitoare la istoria socială, culturală a poporului nostru, între cari amintim art. Acasă (2—5) de A., biografiile lui: Emanuil Gozdsu, Daniil P. Barcianu, George Șincai, Ignatie I. Papp, Dr. Demetriu Radu, Dr. V. Hossu, Andreiu Șaguna, și pagini din istoria popoarelor vecine și evenimente din viața lor etc.

„*Telegraful Român*“ (u. s.) Non quis sed quid: Fragmente din istoria bisericească a Românilor (22—25), Epilog la aceasta (29); G. Alexici: Pagini din trecut (39—41, 45—47, 50); G. Hango: Monografia capelei gr. or. dela penitențiarul reg. ung. din Gherla (90—101); N. Regman: Din vremea goanelor (122—124); Veridicus: Șovinismul confesional în istoriografia românească ardeleană (128—132); N. Bălan: Biserica „Mirăuților“ (133—134).

„*Transilvania*“ (u. s.) Iosif St. Șuluțu: Amintiri din epoca sclăviei; I. Lupaș: Câte-va pagini din trecutul comunei Săliște, V. Șotropa: Istoria școalelor năședene; I. Roman: O rectificare; Iosif Popovici: O scrisoare a lui Obedenar către Miklosich în chestia dialectului român din Macedonia.

„*Tribuna Poporului*“ (u. s.) Încereștinarea Ungurilor, ducatele din stânga Dunării, ritul răsăritean (conferență 69—91) de G. Ciuhandu.

„*Unirea*“ (u. s.) Aliquis: Fragmente din istoria bisericească a Românilor de Non quis sed quid (recensiune 10—11); M. Străjanu: Din viața lui Inocențiu Micul (conferență, 15—17); Dr. Aug. Bunea: Vechile episcopii românești (39).

V. Literatură economică.

Baciu Ioan: *Tovărășii agricole*, form. 16°, pag. 8, Tipografia Marschall, Sibiu.

Vlaicu Arseniu: *Curs complet de aritmetică comercială, Partea III*, ediț. I., form. 8°, pag. 112, preț. 3 cor.

In presa periodică.

„*Bunul Econom*“ (u. s.) a publicat numeroase articole din toți ramii agriculturii, despre meserii și comerț, despre legile cari trebuie să le cunoască economul etc.

„*Foaia Poporului*“ (u. s.) a publicat articole economice în fie-care număr, între cari remarcăm cele de agricultură, pomărit, grădinărit ale Dlui I. Georgescu.

„*Gazeta Transilvaniei*“ (u. s.) a publicat povețe economice în numeroase articole privitoare la agricultură, economia de vite, pomărit etc., reproduceri din foile din România, originale și traduceri. Din articolele privitoare la economie relevăm: Probleme economice (34—36, 40—41, 45—48, 50—51) de Ión de pe Văcărea, Chestiuni agrare I, II (19 arti-

coale) și Probleme economice sociale (205—218, 230—231, 233, 236—237, 239—241) de Dr. G. M.

„*Poporul*“ (u. s.) a publicat numeroase articole privitoare la agricultură, economie de vite, albinărit, igienă, prăsirea galițelor, vierit și vinărit etc.

„*Revista economică*“ (organul delegațiunii băncilor române, apare în Sibiiu, odată pe săptămână, anul IV, preț. K 16 pe an) a publicat numeroase articole de: Economie politică, chestii financiare, contabilitate, legislațiune, jurisdicțiune, afaceri de impozite, statistică, comerț, agricultură, industrie, comunicație, afaceri de asigurare, recenzii asupra opurilor din literatura economică etc. etc.

„*Transilvania*“ (u. s.) Romul Simu: Statistica economică.

VI. *Literatura științifică și enciclopedică.*

Diaconovich, Dr. Cornel: Enciclopedia Română, vol. III.

Schlandt H., profesor: Dicționar portativ român-germân-maghiar, germân-român-maghiar și maghiar-germân-român, ediț. II, form. 16°, pag. 100, preț. broșat 60 fil., Editura H. Zeidner, Brașov.

Stoica Dionisie: Trei conferențe teosofice, ediț. I, form. 8° mic, pag. 104., Tip. „Poporul Român“, Budapesta.

În presa periodică.

„*Gazeta Transilvaniei*“ (u. s.) G. Todică: Vânturi locale (58—60), Din prag (44—45), Lumea sensurilor noastre (240), N. Sulică: În Nirvana (182—187, 188—191).

„*Luceafărul*“ (u. s.) Valentin Bude: Îndoiala sceptică și cea metodică sau carteziană; Cornea Nelli: Educația etică; Ión Lăpădatu: Lupte zadarnice; G. Todică: William Crookes, Radiotelegrafia și fenomenele telepatiche, Visuri ca revelații artistice.

„*Poporul Român*“ (u. s.) G. Todică: Din tainele pământului (41—42).

„*Telegraful Român*“ (u. s.) G. Todică: Microcosm și macrocosm (107—109).

VII. *Diverse.*

Ciortea Aurel: Catalogul Bibliotecii școalelor centrale rom. gr. or. Brașov, secția I. Istorie, form. 8°, pag. 58.

Mangra V.: Infrângerea dușmanilor veacului, ediț. I, form. 8°, pag. 61, preț. 50 fil., Tip. „Trib. Pop.“, Arad.

Popa L.: „Romana“, dans de coloană în 5 figuri, ediț. I, form. 4°, preț. cor. 250., Tip. A. Mureșianu, Brașov.

Reuniunea agricolă, Sibiiu: Raportul pe anul 1902, form. 8°, pag. 56. Tipografia Marschall, Sibiiu.

Reuniunea carpatină: Călăuz pentru Sibiiu, form. 8°, pag. 96, preț. 70., Tip. și libr. W. Krafft, Sibiiu.

Reuniunea igienică: Apel către părinți contra tuberculozei, form. 8°, pag. 8, Tip. și libr. W. Krafft, Sibiiu.

Reuniunea industriașilor, Sibiiu: Catalogul expoziției industriașilor din Sibiiu, form. 8°, pag. 44, preț. 20 fil., Tip. și libr. W. Krafft Sibiiu.

- Russu Șirianu*: **Ce vor Românii**, ediț. I, form. 8°, pag. 15, preț. 10 fil. Tip. „Trib. Pop.“, Arad.
 — **Românii și kossuthistii**, ediț. I, form. 8°, pag. 11, preț. 10 fil. Tip. „Trib. Pop.“, Arad.
 — **Luptele Românilor**, ediț. I, form. 8°, pag. 56, preț. 50 fil. Tip. „Trib. Pop.“, Arad.
 — **Românii și Socialismul**, ediț. I, form. 8°, pag. 12, preț. 10 fil. Tip. „Trib. Pop.“, Arad.
Vlad, Dr. Aurel: **Vorbirea rostită în parlamentul ungar la 8 Iulie 1903**, ediț. I, form. 1/8° pag. 45. „Tipografia Nouă“, Orăștie.

În presa periodică.

„*Activitatea*“ (u. s.) Cari sunt scăderile cele mai înrădăcinate în popor și cu ce mijloace s'ar pute lucra mai cu efect la delăturarea lor (49—51).

„*Foiaia Scolastică*“ (u. s.) Decadința morală-materială a poporului nostru și mijloacele de sanare (18—19) de S. Țepeș; Beția și urmările ei (17—18 de Marian Sas.

„*Poporul Român*“ (u. s.) Ce e o foaie bună pentru popor (40—41) de Dion. Stoica, La începutul veacului (42—45, 47) de S.

„*Telegraful Român*“ (u. s.) Spre polul de nord (137—142) de Mateiu Voileanu.

„*Unirea*“ (u. s.) Oct. Popa: Despre social democrație (38—42).

VIII. Literatura calendaristică.

Anuarul Băncilor române, 1904, (edat de *Delegațiunea băncilor române*), ediț. V, form. 8°, pag. 160, preț. 3 cor., Tip. archid., Sibiiu.

Ciurcu: **Călimdarul nou**, (anul 5), form. 8°, pag. 144, preț. 40 fil., Tip. și libr. Ciurcu & C°, Brașov.

Lazar, I. P.: **Cartea Românilor**, (calendar ilustrat pe 1904), form. 8°, pag. 140, preț. 60 fil., „Victoria“ instit. tipogr., Șimleu.

Lazar Cornel; **Calendarul diecesan pe an. 1904**, form. 8°, pag. 180, preț. 50 fil., Tip. dieces. gr. or., Arad.

Popovici I.: **Calendarul: Amicul poporului**, ediț. 44, form. 8°, pag. 128, preț. 60 fil., Tip. și libr. W. Krafft, Sibiiu

Redacția „Pop. Rom.“: **Calendarul pop. român**, form. 8°, pag. 204, preț. 40 fil., Tip. „Pop. Rom.“, Budapesta.

Tipografia archidiecesand: **Calendar pro 1904**, ediț. LIII., form. 8°, pag. 176, preț. 80 fil., Tip. archid., Sibiiu.

Tipografia diecesand: „**Bănățanul**“, ediț. V, form. 8°, pag. 80, preț. 30 fil., Tip. și libr. diec., Caransebeș.

Tipografia diecesand: **Calendarul Românilor**, ediț. XVI, form. 8°, pag. 116, preț. 50 fil., Tip. și libr. diec., Caransebeș.

Tipografia seminarială: **Calendarul „Unirii“**, form. 8°, pag. 168, preț. 50 fil., Tip. seminar. archid., Blaj.

Tipografia W. Krafft, Sibiiu: **Calendar cu litere cirile**, ediț. 112, pag. 80, preț. 40 fil.

„ „ „ „ **Posnașul**, ediț. IX, form. 8°, pag. 88, preț. 50 fil.

„ „ „ „ **Calendarul Săteanului**, ediț. XIII, form. 8°, pag. 56, preț. 50 fil.

„*Tipografia*“ *Marschall, Sibiiu*: **Călimdarul Poporului**, form. 16°, pag. 160, preț. 40 fil.

Tipografia A. Murășan, Brașov: **Calendarul Plugarului, pe 1904**, ediț. 12, form. 8°, pag. 96, preț. 44 fil.

Tipografia A. Todoran: **Calendarul Aurorei**, ediț. II, form. 8°, pag. 160, preț. 50 fil., Tip. Aurora, Gherla — Szamos-Ujvár.